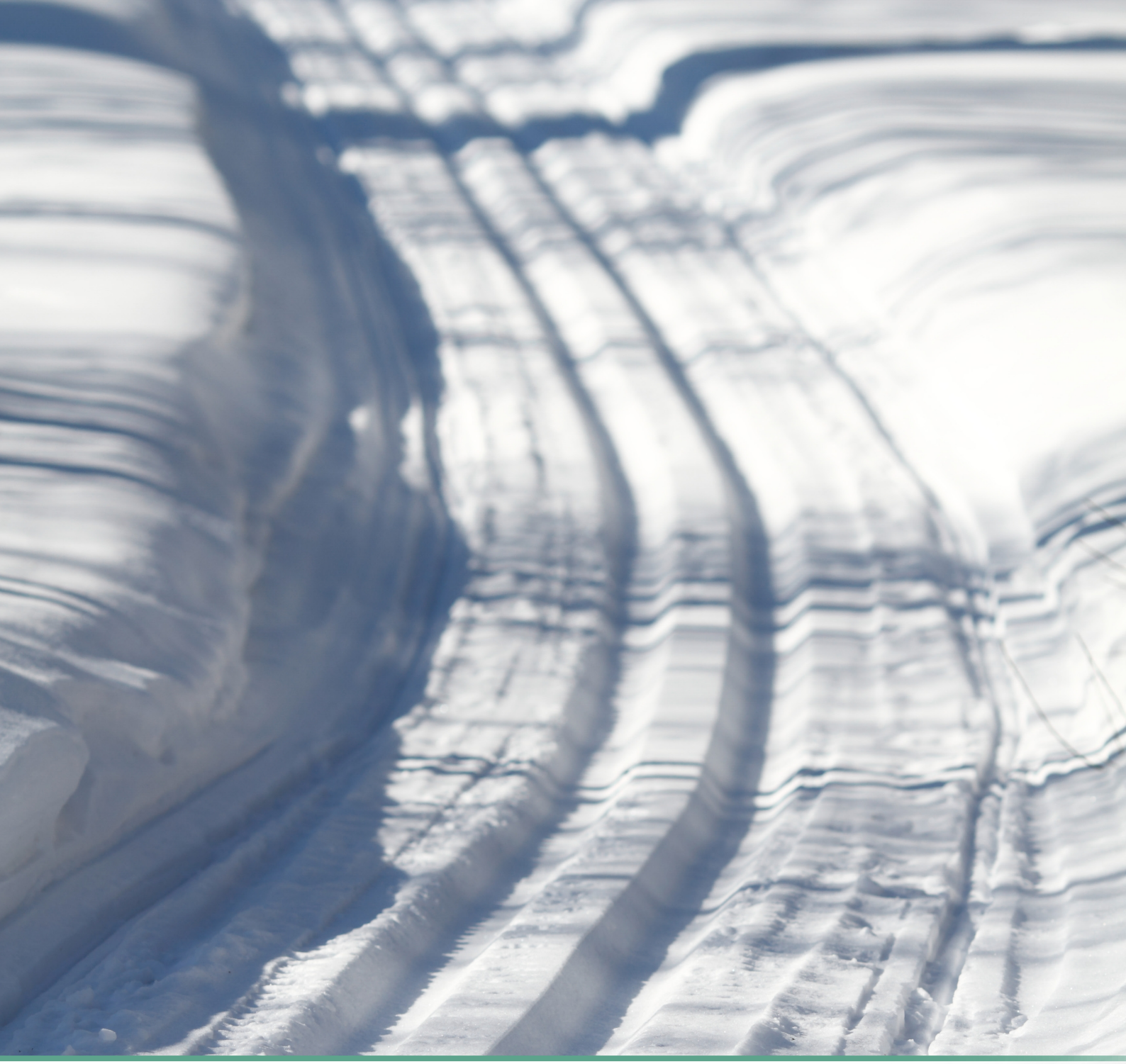

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Mihin suuntaan liikumme?

– Liikkumisen, liikunnan ja urheilun skenaarioita 2040–2050

Iina Tunkkari, Eeva Vilkkumaa, Kirsi Siltanen, Kaisu Kolehmainen, Ella Junnila ja Nosh A Lody

VALTION LIIKUNTANEUVOSTON JULKAISUJA 2026:1

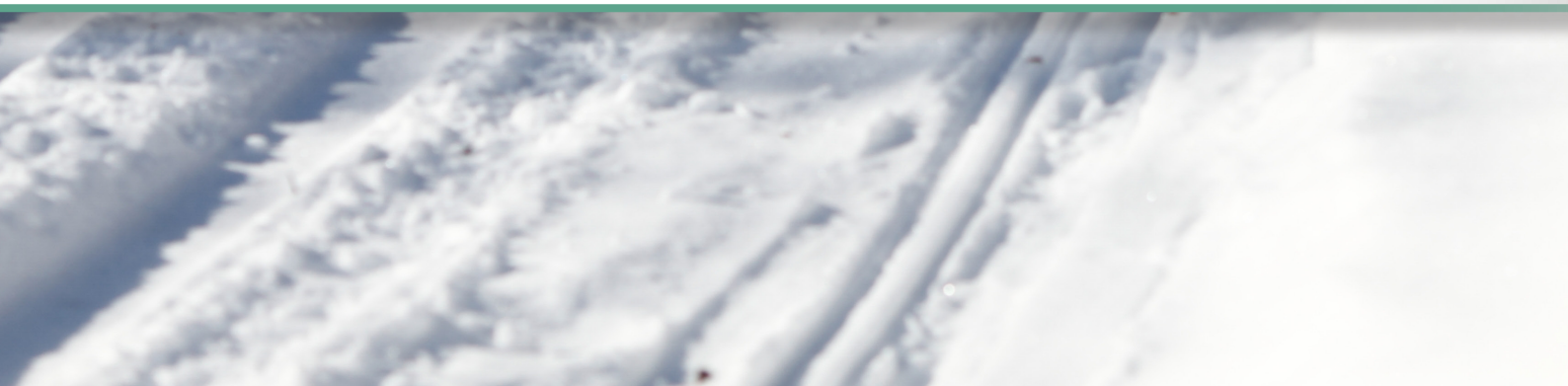

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Opetus- ja kulttuuriministeriö/
Undervisnings- och kulturministeriet
Valtion liikuntaneuvosto/Statens idrottsråd
PL/PB 29
00023 Valtioneuvosto/Statsrådet
www.liikuntaneuvosto.fi

Ulkoasu: Graafinen suunnittelu Pirjo Uusitalo-Aura
Taitto: Antero Airos
Kansikuva: Arvi Tyni / Vastavalo

ISBN 978-952-415-421-5 (pdf)
ISSN 2242-4571 (verkkojulkaisu)

Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2026:1

Valtion liikuntaneuvosto on opetus- ja kulttuuriministeriön liikuntalaissa määritelty asiantuntijaelin, jonka tehtävänä on käsitellä liikunnan ja liikuntapolitiikan kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita. Liikuntaneuvosto seuraa liikunnan kehitystä, antaa lausuntoja liikuntamäärärahoista ja arvioi valtionhallinnon toimenpiteiden vaikutuksia liikunnan alueella.

Mihin suuntaan liikumme?

– Liikkumisen, liikunnan ja urheilun skenaarioita 2040–2050

Iina Tunkkari, Eeva Vilkkumaa, Kirsi Siltanen, Kaisu Kolehmainen, Ella Junnila ja Nosh A Lody

VALTION LIIKUNTANEUVOSTON JULKAISUJA 2026:1

Sisällys

Raportin luku- ja käyttöohje 5

Keskeiset käsitteet 6

Mitä skenaariot ovat? 7

1 Johdanto 9

2 Skenaariot 11

2.1 Skenaario 1: Polarisoitunut Suomi – liikkumisen jakolinjat 13

2.2 Skenaario 2: Niukkuuden negatiivinen kierre – liikkumisen supistuva ekosysteemi 14

2.3 Skenaario 3: Liikkumisen myönteinen kehä – hyvinvoivat yhteisöt 15

2.4 Skenaario 4: Tasapainottelun polku – liikkumisen ylläpidon Suomi 17

3 Seitsemän teemaa skenaarioiden valossa 20

3.1 Väestön liikkuminen, liikunnan harrastaminen ja toimintakyky 20

3.2 Liikunnan olosuhteet 24

3.3 Kuntien liikuntapalvelut 26

3.4 Liikunnan kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö 28

3.5 Liikunnan yritystoiminta 31

3.6 Liikunta-alan koulutus, työvoima, osaaminen ja tutkimus 33

3.7 Kilpa- ja huippu-urheilu sekä ammattiurheilu 36

4 Lopuksi 40

5 Miten skenaariotyö syntyi? 43

5.1 Keskeiset megatrendit työn taustalla 43

5.2 Skenaariotyön vaiheet 44

Lähteet 51

Raportin luku- ja käyttöohje

Raportin voi lukea kokonaisuutena alusta loppuun tai valikoiden oman kiinnostuksen ja tarpeiden mukaan. Raportin avulla pääset:

1. Perehtymään siihen, mitä skenaariotyöllä tarkoitetaan ja mikä skenaarioiden hyöty on.
2. Tutustumaan neljään skenaarioon: ensin tiivistelmänä ja sen jälkeen laajempina tulevaisuustarinoina. Ne kuvaavat kokonaisuutena liikkumisen, liikunnan ja urheilun mahdollisia vaihtoehtoisia tulevaisuuksia.
3. Syventymään skenaarioihin seitsemässä teemassa:
   - väestön liikkuminen, liikunnan harrastaminen ja toimintakyky
   - liikunnan olosuhteet
   - kuntien liikuntapalvelut
   - liikunnan kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö
   - liikunnan yritystoiminta
   - liikunta-alan koulutus, työvoima, osaaminen ja tutkimus
   - kilpa- ja huippu-urheilu sekä ammattiurheilu
4. Perehtymään tarkemmin siihen, miten skenaariotyö syntyi.

Skenaariot tarjoavat välineitä tulevaisuuden vaihtoehtojen hahmottamiseen, keskustelun herättämiseen sekä päätöksenteon ja kehittämistyön tueksi. Ne auttavat pohtimaan, millaisiin kehityskulkuihin halutaan pyrkiä, mitä niiden saavuttaminen edellyttää ja millaisia valintoja tarvitaan, jotta ei-toivottuihin tulevaisuuksiin ei ajauduta.

Skenaariot eivät pyri kattamaan kaikkia mahdollisia muutostekijöitä tai tulevaisuuden vaihtoehtoja. Työhön on valittu erityisesti sellaisia muutostekijöitä, jotka ovat merkittäviä ja joihin liittyy epävarmuuksia. Rajaus on tehty, jotta mahdollisuusavaruus säilyy riittävän selkeänä, ymmärrettävänä ja hyödynnettävänä.

Toivomme, että raportti innostaa jokaista toimijaa pohtimaan omaa rooliaan liikkumisen, liikunnan ja urheilun tulevaisuuden rakentamisessa.

Keskeiset käsitteet

Tässä työssä liikkuminen, liikunta ja huippu-urheilu käsitetään seuraavasti:

Liikkuminen sisältää kaikenlaisen fyysisen aktiivisuuden, kuten liikkumisen koulu- ja työpäivän aikana sekä vapaa-aikana omatoimisesti tai liikunta- ja urheiluharrastuksen parissa tai osana leikkejä, pelejä ja koti- ja pihatöitä, portaiden kävelemisen sekä siirtymisen paikasta toiseen esimerkiksi kävellen, pyörällä tai pyörätuolilla.[1]

Liikunta tarkoittaa fyysistä aktiivisuutta, jota toteutetaan tiettyjen ennalta harkittujen tavoitteiden, syiden tai vaikutusten takia (esimerkiksi liikunnan tuottama ilo ja mielihyvä, terveyden ja toimintakyvyn parantaminen tai kunnon kohottaminen) sekä yleensä harrastuksena.[2, 3]

Urheilulla tarkoitetaan tavoitteellista ja toistuvaa fyysistä aktiivisuutta, jossa harjoitellaan ensisijaisesti fyysisiä taitoja ja kilpaillaan niissä tiettyjen sääntöjen mukaan. **Ammattiurheilu** on kilpaurheilua, jonka harjoittaja saa siitä elantonsa. **Huippu-urheilulla** tarkoitetaan huipputason kilpaurheilua ylimmissä kansainvälisissä kilpailuissa tai kilpa- tai ammattilaissarjoissa.[4] Liikuntalaissa huippu-urheilulla tarkoitetaan kansallisesti merkittävää sekä kansainväliseen menestykseen tähtäävää tavoitteellista urheilutoimintaa.[5]

Lisäksi skenaariotyön kannalta keskeisiä käsitteitä ovat:

- **Muutostekijä** = asia, joka muuttuu (esim. arkiliikkumisen määrän kehitys, liikuntapalveluiden aseman kehitys kunnissa tai vapaaehtoistyön suosion kehitys).
- **Megatrendit** = laajoja, pitkän aikavälin yhteiskunnallisia muutossuuntia; tässä työssä viitataan erityisesti Sitran megatrendeihin 2026[6].
- **Epävarmuustekijä** = tulevaisuuteen vaikuttava tekijä, jonka suunta, voimakkuus tai vaikutukset voivat kehittyä eri tavoin. Muutostekijä, jonka suunnassa on epävarmuutta. Epävarmuustekijällä on erilaisia kehityskulkuja.
- **Kehityskulku** = mahdollinen suunta, johon epävarmuustekijä voi kehittyä.
- **Skenaario** = kuvaus mahdollisesta tulevaisuudesta, joka rakentuu erilaisten kehityskulkujen yhdistelmästä.

---

1 Opetus- ja kulttuuriministeriö (2021). Liikkumissuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:19. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162984

2 Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021. Liikkumissuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:19. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162984

3 Suomalainen Lääkäriseura Duodecim (2016). Liikunta (Käypä hoito -suositus). https://www.kaypahoito.fi.

4 Huippu-urheilun instituutti KIHU ja Sanastokeskus (2026). Kilpa- ja huippu-urheilun sanasto. KIHU:n julkaisusarja, nro 93.

5 Liikuntalaki 390/2015. https://www.finlex.fi/fi/lainsaadanto/2015/390

6 Dufva, M., Kiiski-Kataja, E. & Lähdemäki-Pekkinen, J. 2026. Megatrendit 2026: Kohti uutta yhteiskuntasopimusta. Sitra, Helsinki. https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2026

Mitä skenaariot ovat?

Skenaarioilla tarkoitetaan vaihtoehtoisia tulevaisuudenkuvia. Ne eivät ole keskenään kilpailevia ennusteita, vaan tapa hahmottaa tulevaisuuteen liittyviä epävarmuuksia ja mahdollisia kehityskulkuja. Mikään skenaarioista ei todennäköisesti toteudu sellaisenaan, vaan todellisuus tulee todennäköisemmin olemaan jokin yhdistelmä eri skenaarioista. Skenaarioiden tehtävänä on edustaa mahdollisimman erilaisia tulevaisuuksia, jotta hahmotamme muutoksen laajuutta. Tämä tarkoittaa myös sitä, että ensisilmäyksellä kielteisiltä vaikuttavista skenaarioista voi löytyä myös mahdollisuuksia ja myönteisiltä vaikuttavista haavoittuvuuksia.

Skenaarioita laadittaessa hyödynnetään tyypillisesti olemassa olevaa tilastodataa ja ennusteita, jotta voidaan tunnistaa tärkeitä ilmiöitä ja muutosvoimia. On kuitenkin tärkeää huomata, ettei tulevaisuudesta ja ennennäkemättömistä kehityskuluista ole olemassa historiadataa. Näin ollen skenaarioihin liittyy aina tietynlaista arvailua ja oletuksia sekä luovaa ajattelua.

Tässä työssä skenaariot on rakennettu yhdistelemällä asiantuntijoiden ja sidosryhmien olennaisiksi katsomien epävarmuustekijöiden mahdollisia kehityskulkuja. Skenaariotyön tietopohjan muodostaa valtion liikuntaneuvoston tilasto- ja ennustekatsaus, joka kokoaa keskeisen tutkimustiedon liikkumiseen, liikuntaan ja urheiluun vaikuttavista yhteiskunnallisista muutostekijöistä. Kaikista mahdollisista yhdistelmistä on tieteellisesti validoituja tutkimusmenetelmiä käyttäen valittu neljä uskottavaa mutta keskenään erilaista skenaariota.

Skenaariot ravistelevat vallitsevia ajatusmalleja, herättävät kysymyksiä ja auttavat tunnistamaan, mihin toimiin on syytä ryhtyä.

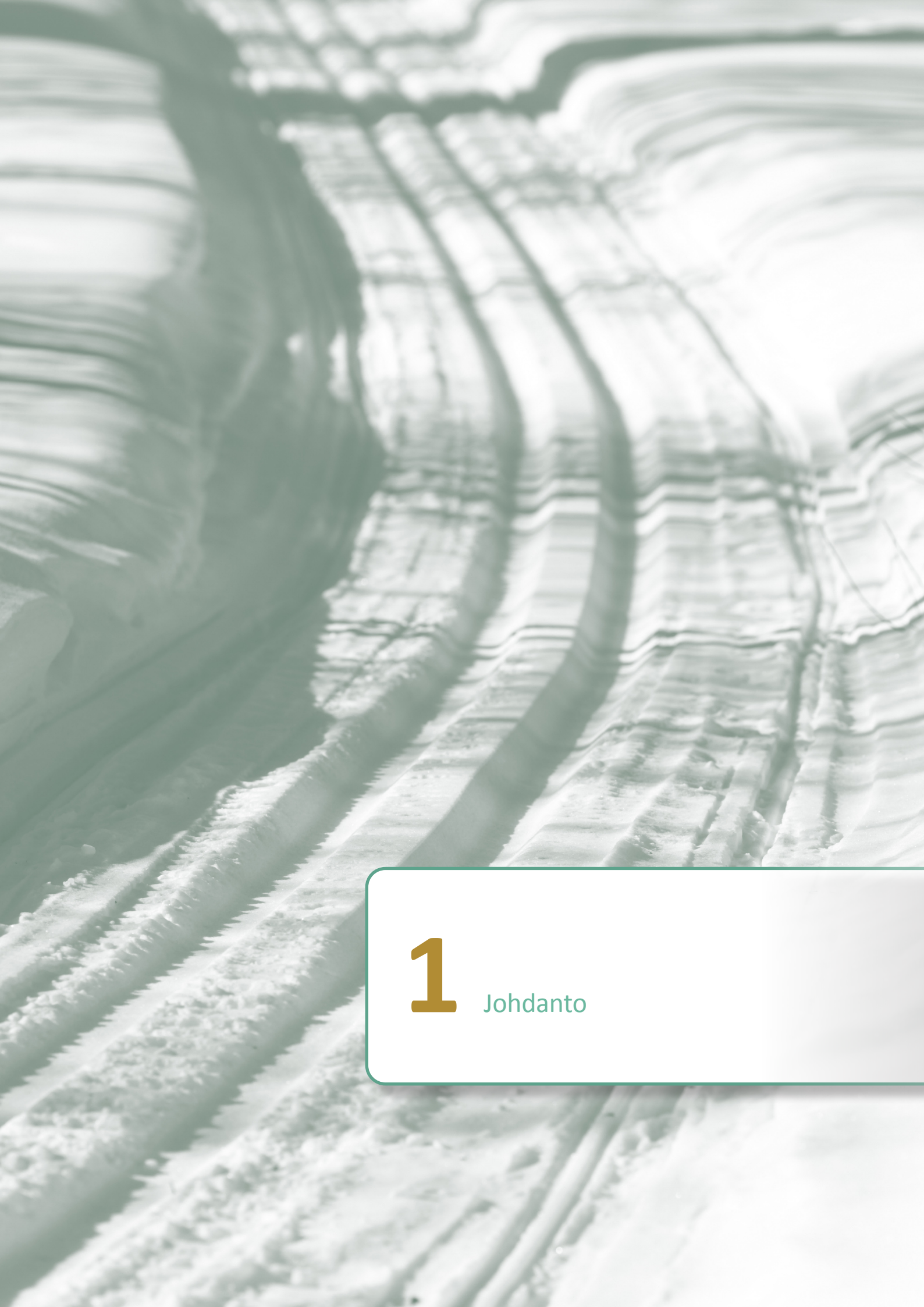

1 Johdanto

1 Johdanto

Liikkumisella, liikunnalla ja urheilulla on suomalaisessa yhteiskunnassa laaja ja monitasoinen merkitys. Liikkumisella, liikunnalla ja urheilulla on itseisarvo eli ne ovat arvokkaita ja merkityksellisiä sellaisenaan. Lisäksi ne vaikuttavat merkittävästi muun muassa yksilöiden arjessa jaksamiseen, väestön terveyteen ja hyvinvointiin, julkisiin menoihin sekä osallisuuteen, yhteisöihin ja yhteisöllisyyteen yhteiskunnassa. Liikkumisen, liikunnan ja urheilun tulevaisuuden kehittämiseen kytkeytyy monen tasoisia ja eri näkökulmista rakentuvia tavoitteita aina arkiaktiivisuuden lisäämisestä suomalaisen huippu-urheilun kansainvälisen menestyksen tavoitteluun.

Tarve tarkastella liikkumisen, liikunnan ja urheilun tulevaisuutta on vahvistunut viime vuosina. Liian vähäinen liikunta muodostaa yhden keskeisimmistä uhista väestön terveydelle, hyvinvoinnille ja toimintakyvylle. Tähän haasteeseen pyritään vastaamaan muun muassa Petteri Orpon hallituksen Suomi liikkeelle -ohjelmalla, jonka tavoitteena on parantaa liikkumisen edellytyksiä uudistamalla yhteiskunnan rakenteita sekä lisätä ihmisten liikkumista.

Liikkumisen edellytyksiä muovaavat useat samanaikaiset kehityskulut, kuten väestörakenteen muutokset, alueellinen ja taloudellinen eriytyminen, digitalisaatio, arjen rakenteiden muuttuminen, ekologisen kestävyyden vaatimukset sekä julkisen talouden paineet. Nämä muutokset vaikuttavat siihen, miten liikkumista, liikuntaa ja urheilua tulevaisuudessa esimerkiksi järjestetään, rahoitetaan, johdetaan tai miten siihen osallistutaan. Tulevaisuuden kannalta on olennaista tunnistaa, millaisia vaikutuksia näillä kehityskuluilla voi olla eri teemoihin ja toimijaryhmiin sekä millaisia valintoja niiden pohjalta olisi syytä tehdä jo nyt.

Valtion liikuntaneuvoston tehtävänä on muun muassa käsitellä liikunnan kannalta laajakantoisia ja periaatteellisesti tärkeitä asioita sekä tehdä aloitteita ja esityksiä liikunnan kehittämiseksi. Yhdeksi liikuntaneuvoston toimikauden 2023–2027 keskeiseksi toimenpiteeksi valittiin liikkumisen, liikunnan ja urheilun ennakointi- ja tulevaisuustyön toteuttaminen. Osana tätä työtä toteutettiin nyt käsillä oleva skenaariotarkastelu, jossa muotoiltiin liikkumisen, liikunnan ja urheilun eri teemojen kehityskulkuja vuosille 2040–2050.

Työn tavoitteena on vahvistaa pitkän aikavälin ymmärrystä toimintaympäristön mahdollisista muutoksista sekä toimia keskustelun herättäjänä ja päätöksenteon tukena. Tulevaisuuteen katsova tarkastelu mahdollistaa sen, että valinnoissa ei ainoastaan reagoida jo nähtävissä oleviin muutoksiin, vaan kyetään myös tunnistamaan mahdollisia tulevia suuntauksia ja tekemään ratkaisuja, jotka ovat kestäviä myös pitkällä aikavälillä. Raportissa esitetyistä skenaarioista ja näkemyksistä vastaavat raportin kirjoittajat.

Skenaariotyön arvo on erityisesti siinä, että se auttaa tarkastelemaan nykyhetkeä uudesta näkökulmasta. Kun tulevaisuutta ei pidetä itsestään selvänä jatkumona nykyiselle kehitykselle, avautuu tilaa tunnistaa epävarmuuksia, jännitteitä, riskejä ja mahdollisuuksia. Samalla voidaan arvioida, millaista varautumista, yhteistyötä, ohjausta ja uudistumiskykyä liikkumisen, liikunnan ja urheilun kentällä tulevina vuosikymmeninä tarvitaan.

Tässä raportissa esitellään neljä keskenään erilaista skenaariota siitä, miltä liikkumisen, liikunnan ja urheilun tulevaisuus voi näyttää Suomessa vuosina 2040–2050. Skenaariot kuvastavat toisistaan poikkeavia mahdollisia tulevaisuuksia. Niiden rinnalla tulevaisuuden kehityskulkuja tarkastellaan myös teemakohtaisesti. Mikään tässä raportissa esitellyistä skenaarioista tuskin toteutuu sellaisenaan. Todellisuus tulee mitä todennäköisimmin olemaan jokin yhdistelmä eri skenaarioista.

Raportti ja sen skenaariot eivät anna yhtä oikeaa vastausta, mutta ne tarjoavat välineitä pohtia keskeisiä kysymyksiä: Millaista tulevaisuutta olemme rakentamassa? Mitä meidän tulisi tehdä paremman tulevaisuuden rakentamiseksi?

2 Skenaariot

2 Skenaariot

Tässä luvussa esitellään neljä vaihtoehtoista skenaariota siitä, miltä liikkuminen, liikunta ja urheilu voi näyttää Suomessa 2040–2050-luvuilla. Nämä skenaariot eivät ole ennusteita, vaan ne ovat erilaisia tulevaisuuskuvia, jotka auttavat hahmottamaan toimintaympäristön epävarmuuksia, kehityksen mahdollisia suuntia sekä niiden mahdollisia vaikutuksia eri tasoilla.

Skenaariot ovat:

Skenaario 1

Polarisoitunut Suomi
– liikkumisen jakolinjat

Skenaario kuvastaa Suomea 2040–2050-luvuilla, jolloin liikkumisen, liikunnan ja urheilun kenttä eriytyy vahvasti.

Skenaario 2

Niukkuuden negatiivinen kierre
– liikkumisen supistuva ekosysteemi

Skenaario kuvastaa Suomea 2040–2050-luvuilla, jolloin pitkittynyt niukkuus supistaa liikkumisen, liikunnan ja urheilun ekosysteemiä.

Skenaario 3

Liikkumisen myönteinen kehä
– hyvinvoivat yhteisöt

Skenaario kuvastaa Suomea 2040–2050-luvuilla, jolloin liikkumisen, liikunnan ja urheilun ympärille syntyy myönteinen kierre.

Skenaario 4

Tasapainottelun polku
– liikkumisen ylläpidon Suomi

Skenaario kuvastaa Suomea 2040–2050-luvuilla, jolloin liikkumisen, liikunnan ja urheilun perusrakenne säilyy, mutta kehitys on varovaista ja valikoivaa.

Kuva 1: *Neljä vaihtoehtoista skenaariota.*

Skenaariotarinoiden sisällöt kiteytettynä taulukkoon

Skenaariotarinat on esitetty taulukon jälkeen. Tämän jälkeen syvennytään vielä teemakohtaisesti kehityskulkuihin.

Skenaario 1: Polarisoitunut Suomi – liikkumisen jakolinjat	Skenaario 2: Niukkuuden negatiivinen kierre – liikkumisen supistuva ekosysteemi	Skenaario 3: Liikkumisen myönteinen kehä – hyvinvoivat yhteisöt	Skenaario 4: Tasapainottelun polku – liikkumisen ylläpidon Suomi
• Liikkuminen eriytyy: osa liikkuu paljon, osa yhä vähemmän • Liikuntapaikkaverkosto supistuu ja alueelliset erot kasvavat • Kotitalouksien taloustilanne säilyy vaikeana, mikä kasvattaa harrastusmahdollisuuksien sosioekonomista eriytymistä alueiden välillä • Yksityiset liikuntapalvelut kasvavat vauraammilla alueilla • Liikunta-alan suurketjut vahvistuvat, ja markkina keskittyy • Seurakenttä jakautuu ammattimaistuviin seuroihin ja kevyempiin yhteisöihin • Liikunta-alan osaamisvaatimukset kasvavat, ja monialaisen asiantuntijaosaamisen tarve vahvistaa korkeakoulutuksen merkitystä. Ammatillisen koulutuksen rooli painottuu käytännön ohjaus- ja toteutustehtäviin • Liikkumisen, liikunnan ja urheilun eri toimintoihin kohdistuva rahoitus eriytyy • Huippu-urheilun asema säilyy ennallaan. Osalla perinteisistä lajeista edellytykset heikentyvät. Rinnalle nousee uusia lajeja, jotka pystyvät paremmin vastaamaan muuttuvaan toimintaympäristöön • Laadukasta ja ilmaista liikuntasisältöä tarjoavat sosiaalisen median kanavat tukevat omatoimista liikkumista	• Liikkuminen supistuu: useimmilla se rajoittuu vain välttämättömään arkiliikkumiseen • Harva näkee liikkumisen ja liikunnan keskeisinä tekijöinä arjen valinnoissa • Kunnat leikkaavat liikuntapalveluja jyrkästi, ja olosuhteet rapautuvat • Rahoitus ei enää turvaa edes liikunta-alan perustason toimintaa • Liikunnan kulutusmahdollisuudet heikkenevät lähes kaikissa väestöryhmissä • Maksullisten liikuntapalvelujen kysyntä laskee, alan yritystoiminta supistuu • Liikunta-ala menettää vetovoimaansa koulutus- ja työalana • Perinteinen seuratoiminta heikkenee ja näivettyy • Huippu-urheilun rahoitus, suosio, ja yhteiskunnallinen merkitys heikkenevät mm. eettisten haasteiden ja ilmastokritiikin myötä • Digitalisaatio vähentää entisestään arkiliikkumista, mutta sen sisällöt vievät aikaa ja mielenkiintoa myös liikunnan harrastamiselta	• Aktiivisesta liikkumisesta tulee luonnollinen osa ihmisten arkea • Liikkumisen ja liikunnan edistäminen nousee laajasti kunnissa strategiseksi painopisteeksi • Liikuntaolosuhteisiin investoidaan vahvasti, ja verkosto paranee • Kotitalouksien varallisuus vahvistuu. Liikuntapalveluja käytetään enemmän • Yksityinen liikunta-ala kasvaa, uudistuu ja kansainvälistyy • Yhteisöllisyys vahvistuu, seuratoiminta uudistuu ja vapaaehtoisuus kasvaa • Liikunta-alan osaamistarpeet kasvavat ja erikoistuvat. Osaamistarpeisiin pystytään vastaamaan. Työllisyys säilyy hyvänä • Julkinen ja yksityinen rahoitus vahvistuvat ja tukevat kokonaisvaltaista ja pitkäjänteistä liikunta-alan kehittämistä • Huippu-urheilun yhteiskunnallinen asema vahvistuu taloudellisen merkityksen, menestyksen, näkyvyyden ja yhteisöllisen merkityksen myötä • Digitalisaatio valjastetaan tukemaan fyysistä aktiivisuutta	• Liikkuminen aktiivisilla kulkutavoilla muuttuu yhä enemmän tietoiseksi valinnaksi • Liikuntapalvelujen perusresursointi säilyy, mutta resurssit kehittämiseen ovat maltillisia • Liikuntaolosuhteita ylläpidetään priorisoiden ja valikoiden • Vaikea taloustilanne ja vapaa-ajan valintojen eriytyminen jakavat kotitalouksia • Liikuntapalvelujen tuotannossa painopiste siirtyy kumppanuuksiin • Kansalaisaktiivisuus kasvaa, mutta ei kohdistu liikunta- tai urheiluseuroihin • Liikunta-alan osaamistarpeet muuttuvat koulutusta nopeammin, mikä lisää osaajapulaa • Julkinen panostus liikuntaan vähenee maltillisesti. Painopiste siirtyy perustoimintojen turvaamiseen • Huippu-urheilun viihteellisyys ja kaupallisuus korostuvat • Digitalisaatio syventää liikkumisen eroja

2.1 Skenaario 1: Polarisoitunut Suomi – liikkumisen jakolinjat

Skenaario kuvastaa Suomea 2040–2050-luvuilla, jossa liikkumisen, liikunnan ja urheilun kenttä eriytyy vahvasti. Terveys ja hyvinvointi säilyvät arvostettuina tavoitteina, mutta esimerkiksi arjen rakenteet, taloudelliset resurssit ja alueelliset olosuhteet jakavat ihmisiä yhä selvemmin erilaisiin asemiin. Osalla väestöryhmistä ja toimijoista on hyvät edellytykset liikkua, harrastaa ja kehittää toimintaansa. Toisilla nämä edellytykset heikkenevät.

Terveys ja hyvinvointi nähdään vahvoina arvoina, mutta arki ohjaa yhä passiivisempaan suuntaan. Työelämän kuormittavuus, palvelujen digitalisoituminen ja vapaa-ajasta kilpailevien asioiden määrän kasvu vähentävät liikkumista. Aktiivista arkea tukevia rakenteita ei synny riittävästi suhteessa arkea passivoiviin ratkaisuihin. Monilla liikkumista rajoittavat erityisesti myös taloudelliset resurssit. Liikkuminen polarisoituu voimakkaasti: osa ihmisistä liikkuu paljon ja tavoitteellisesti, kun taas suurella osalla liikkuminen vähenee selvästi.

Kotitalouksien tasolla taloustilanne säilyy vaikeana, mikä kasvattaa harrastusmahdollisuuksien sosioekonomista eriytymistä alueiden välillä, mutta myös alueiden sisällä. Polarisaatiota kiihdyttää kuntien liikuntapalveluihin ja liikuntaolo-suhteisiin käytettävissä olevien resurssien eriytyminen. Rakentamisen kustannusten nousu, kuntatalouden heikkeneminen ja valtionavustustasojen pienentyminen jarruttavat sekä uusien liikuntapaikkojen rakentamista että vanhojen korjaamista. Rakentamiseen on vaikea saada yksityistä rahoitusta mukaan. Liikuntapaikkarakentamisen hankkeita siirtyy tai jää toteuttamatta. Kasvukeskuksissa tilapaine kasvaa, kun taas vähenevän väestön alueilla tiloja karsitaan tai asetetaan käyttökieltoon.

Liikuntapaikkaverkosto supistuu ja eriytyy, mikä kasvattaa alueellisia eroja ja eriyttää esimerkiksi lasten ja nuorten liikuntapolkuja jo varhain. Omatoiminen liikkuminen korostuu siellä, missä maksullisiin palveluihin ei ole varaa tai palvelut eivät ole saavutettavia. Laadukasta ja ilmaista liikuntasisältöä tarjoavat sosiaalisen median kanavat tukevat omatoimista liikkumista.

Vauraampien alueiden ja kotitalouksien kohdalla maksullisten ja yksilöllisten liikuntapalveluiden käyttö lisääntyy. Aktiiviliikkujat hyödyntävät entistä enemmän yksityisiä palveluja, mikä vauhdittaa liikunta-alan kasvua. Samalla ala keskittyy: liikunta-alan suuret ketjut ja kansainväliset toimijat vahvistuvat ja ostavat pienempiä suomalaisia yrityksiä. Pienten toimijoiden asema vaikeutuu ja kilpailu vähenee.

Kahtiajako näkyy myös kansalaistoiminnassa. Osa seuroista jatkaa kasvuaan, ammattimaistumistaan ja lähestyy entisestään toimintamalleiltaan yritystoimintaa. Asiakkuusajattelu, palvelulupaukset ja vaatimustaso korostuvat. Toiminnan laatu, kilpailullisuus ja palvelujen monipuolisuus paranevat, mutta kustannukset nousevat ja jäsenet asemoituvat yhä selvemmin maksaviksi asiakkaiksi. Samalla lajikulttuurin sirpaloituminen ja yksilöllistyvät harrastustavat synnyttävät pieniä, joustavia seuroja ja yhteisöjä, jotka nojaavat vapaaehtoistyöhön ja kevyisiin rakenteisiin. Ne vahvistavat yhteisöllisyyttä, mutta niiden jatkuvuus on haavoittuvaa.

Myös rahoituksen eriytyminen syvenee. Kuntien taloustilanne ja kansalaisten erilaiset kulutusmahdollisuudet polarisoivat liikunnan rahoitusta. Urheilun rahoitus jakautuu epätasaisesti myös rahapeliuudistuksen myötä: suurimmat lajit sekä näkyvimmät ja menestyneimmät urheilijat keräävät yhä suuremman osan yhteisestä rahoituksesta. Valtion rahoitus pyrkii tasoittamaan eroja, mutta se ei riitä katkaisemaan talouden eriytymistä.

Työnkuvien osaamisvaatimukset kasvavat liikunta-alalla**.** Tehtävissä korostuvat yhä enemmän monialainen asiantuntijaosaaminen. Siksi korkeakoulutuksen merkitys vahvistuu, ja ammatillisen koulutuksen rooli painottuu aiempaa selvemmin käytännön ohjaus- ja toteutustehtäviin.

Huippu-urheilun yhteiskunnallinen asema säilyy nykyisen kaltaisena. Se kiinnostaa edelleen, vaikka kansainvälinen menestys ei ole parantunut. Osa suomalaisista perinnelajeista menettää edellytyksiään heikentyvien harjoitteluolosuhteiden vuoksi (esim. talvilajit). Suositut kansainväliset lajit kohtaavat puolestaan kasvavia eettisiä haasteita, kuten arvokisojen järjestämisessä esiintyneet eettiset ongelmat. Näiden rinnalle nousee uusia lajeja, joissa kansallista menestystä rakennetaan tavoitteellisesti ja jotka pystyvät paremmin vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin.

2.2 Skenaario 2: Niukkuuden negatiivinen kierre – liikkumisen supistuva ekosysteemi

Skenaario kuvastaa Suomea 2040–2050-luvuilla, jossa pitkittynyt niukkuus supistaa liikkumisen, liikunnan ja urheilun ekosysteemiä. Julkisen talouden säästöpaineet, kotitalouksien heikentynyt ostovoima ja kaiken kaikkiaan rapautuvat olosuhteet kaventavat mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa. Liikunta menettää asemaansa arjen valintana.

Suomessa pitkään jatkunut heikko taloustilanne heijastuu laajasti liikkumiseen. Julkisen talouden säästöpaineet leikkaavat liikkumiseen, liikuntaan ja urheiluun kohdennettua rahoitusta jyrkästi koko Suomessa, mikä pakottaa kuntia supistamaan liikuntapalvelujaan. Palvelujen saavutettavuus, laatu sekä monipuolisuus heikkenevät ja riippuvuus vapaaehtoistoiminnasta kasvaa. Liikunnan olosuhteet rapautuvat, kun rahoitus ei enää turvaa edes perustason toimintaa.

Heikentyneet palvelut, kallistuvat hinnat ja niukat resurssit ohjaavat ihmisiä yhä enemmän vain arjen välttämättömään liikkumiseen eivätkä riitä ylläpitämään liikunnan harrastamisen kulttuuria. Kulutusmahdollisuudet heikkenevät lähes kaikissa väestöryhmissä. Moni joutuu karsimaan liikkumiseen liittyviä menojaan ja valitsemaan tarkasti, mihin rahansa käyttää.

Harvat näkevät liikkumisen ja liikunnan keskeisinä tekijöinä arjen valinnoissa. Liikunnan harrastamisesta ja urheilusta tulee ennen kaikkea harvojen hyväosaisten toimintaa, joka periytyy perheissä. Yhä digitalisoituvat palvelut, lisääntynyt etätyö ja kasvava ruutuaika vähentävät suurella osalla väestöä arkiliikkumista entisestään. Digisisältöjen koukuttavuus ja helppo saatavuus vievät aikaa ja mielenkiintoa myös liikunnan harrastamiselta.

Hyvinvointitrendin hiipuminen ja taloudelliset haasteet näkyvät myös markkinoilla. Yhä harvempi käyttää maksullisia liikuntapalveluita, mikä supistaa liikunta-alan yritystoimintaa. Palvelujen monipuolisuus, saatavuus ja innovatiivisuus heikkenevät, mikä vähentää liikunnan harrastamisen houkuttelevuutta entisestään. Tämä heijastuu suoraan työllisyyteen: ala menettää vetovoimaansa koulutusalana, työsuhteiden osa-aikaisuus lisääntyy, palkkataso jää matalaksi ja osa valmistuneista siirtyy muille aloille. Kierre syvenee, kun osaamisen tarjonta ja palvelujen laatu kaventuvat samaan aikaan.

Kansalaistoiminnassa vapaaehtoisten puute korostuu. Ajan niukkuus, sitoutumisen välttäminen ja halu osallistua joustavasti ilman pitkäaikaisia velvoitteita heikentävät perinteisen seuratoiminnan elinvoimaa. Seuratoiminnan suosio vähenee ja toiminta näivettyy. Seuratoiminnan rinnalle kilpailijaksi syntyy uusia hybridejä, joissa kaupallinen, yhteisöllinen ja omaehtoinen toiminta sekoittuvat ilman perinteistä yhdistysrakennetta. Neljäs sektori vahvistuu, kun samanhenkiset kokoontuvat liikkumaan omaehtoisesti esimerkiksi sosiaalisen median avulla. Silti kokonaiskuvassa vapaa-ajan käyttäminen liikuntaan kuitenkin vähenee.

Liikkumisen ja liikunnan harrastamisen vähäisyys ohjaa huomiota yhä enemmän kansallisella tasolla väestön liikkumisen edistämiseen kansanterveydellisistä ja -taloudellisista syistä. Samalla huippu-urheilun yhteiskunnallinen merkitys heikkenee. Kansainvälisten urheiluorganisaatioiden toimintaan liittyvät eettiset ongelmat ja näiden järjestämien arvokisojen ilmastovaikutukset lisäävät kritiikkiä. Tämä vaikeuttaa rahoituksen saamista sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta ja horjuttaa alan kestävää kehitystä.

2.3 Skenaario 3: Liikkumisen myönteinen kehä – hyvinvoivat yhteisöt

Skenaario kuvastaa Suomea 2040–2050-luvuilla, jossa liikkumisen, liikunnan ja urheilun ympärille syntyy myönteinen kierre. Talouden vahvistuminen, hyvinvoinnin arvostus, yhteisöllisyys ja paremmat olosuhteet lisäävät sekä liikkumista että harrastamista. Julkiset ja yksityiset palvelut, rahoitus, osaaminen ja digitalisaatio tukevat samaa suuntaa: liikkumisesta tulee entistä luonnollisempi osa hyvää elämää.

Talouden noususuhdanne parantaa työllisyyttä ja kotitalouksien käytettävissä olevia varoja. Hyvinvointitrendi jatkuu vahvana, ja liikuntaa arvostetaan investointina omaan hyvinvointiin sekä osana hyvää elämää. Tämä näkyy kasvavana kulutuksena liikunnan yksityisissä ja julkisissa palveluissa sekä urheiluun liittyvässä kulutuksessa. Kehitys vahvistaa koko ekosysteemiä.

Kestävyyskysymysten ja hyvinvointitrendien tiedostaminen nostaa arkiliikkumisen ja aktiivisten kulkumuotojen arvostusta. Yhdyskuntarakenne tiivistyy ja laadukkaampi pyöräily- ja kävelyinfra parantaa olosuhteita ympäri vuoden eri väestöryhmille. Näin liikkumisesta tulee yhä luonnollisempi osa arkea.

Tutkimusnäyttö liikkumisen ja liikunnan myönteisistä vaikutuksista sekä yksilö- että yhteiskuntatasolla kasvaa. Luottamus tutkittuun tietoon säilyy vahvana. Nämä tukevat näyttöön perustuvaa liikkumisen edistämistä ja hyvinvointia tukevia elämäntapavalintoja. Liikunta ymmärretään yhä laajemmin eri toimijoiden keskuudessa keskeisenä esimerkiksi hyvinvoinnin, oppimisen, osallisuuden, yhteisöllisyyden edistämisen ja syrjäytymisen ehkäisyn välineenä. Täten eri toimijat ottavat liikkumisen osaksi rakenteitaan, minkä myötä arjen toimintakulttuurit alkavat kannustamaan kaikkia iästä ja toimintakyvystä riippumatta fyysiseen aktiivisuuteen. Liikkeen määrä arjessa lisääntyy, kun arvot ja ympäristö ohjaavat samaan suuntaan.

Rahoitus tukee hyvää kierrettä. Liikkuminen ja liikunta nähdään investointeina väestön hyvinvointiin, toimintakykyyn ja kestävään arkeen, ja urheilua arvostetaan osana kansallista kulttuuria. Julkinen rahoitus vahvistuu ja kohdentuu pitkäjänteisesti. Kasvava yksityinen rahoitus täydentää kokonaisuutta. Kehittämisrahoitus mahdollistaa uusien, vaikuttavien toimintamallien kehittämisen eri väestöryhmille, mikä juurruttaa liikkumista osaksi arkea.

Yksilökeskeisyyden tilalle nousee yhteisöllisyys. Kiinnostus ja sitoutuminen yhdessä tekemiseen vahvistuvat trendiksi. Yhteisölle merkityksellinen toiminta korostuu, jolloin seuratoiminta mielletään yhä useammin osaksi yhteisen hyvän tekemistä. Seuratoiminta löytää uusia tapoja osallistaa ja palvella erilaisia liikkujia sekä vapaaehtoistyöstä ja yhteisöllisyydestä kiinnostuneita heidän tarpeidensa mukaisesti. Kansalaisaktiivisuus, vapaaehtoistyö ja seuratoimintaan osallistuminen lisääntyvät, mikä vahvistaa myös arkiliikkumisen kulttuuria.

Kunnissa hyvät arkiliikkumisen mahdollisuudet ja monipuolinen liikuntatarjonta tunnistetaan entistä vahvemmin vetovoimatekijöiksi. Liikkumisen ja liikunnan edistäminen nousee yhä vahvemmin kuntastrategioiden keskeiseksi tavoitteeksi. Hyvä resursointi, kehittämisinto ja kuntien välisen yhteistyön lisääntyminen mahdollistavat uusia monipuolisia palveluita. Yhteistyö auttaa kokoamaan resursseja ja tuottamaan laajempia sekä laadukkaampia liikuntapalveluja myös pienissä kunnissa. Näin voidaan vastata kasvavaan ja moninaistuvaan palvelutarpeeseen. Kuntien liikuntapalvelujen rooli hyvinvoinnin edistäjänä vahvistuu.

Samaan aikaan liikuntaolosuhteet paranevat laaja-alaisesti. Valtion liikuntapaikkarakentamisen avustukset palautetaan huipputasolle, kuntien investoinnit pysyvät vahvoina ja EU-rahoitusta sekä yksityistä rahoitusta kanavoidaan yhä enemmän liikuntaolosuhteiden kehittämiseen. Rakentamisen kustannukset

pysyvät maltillisina, korjausvelkaa vähennetään ja uusia hankkeita käynnistetään. Tilojen energiatehokkuutta ja monikäyttöisyyttä parannetaan, mikä pienentää käyttökustannuksia, edistää tilojen ympäristöystävällisyyttä ja vastaa monipuolistuviin tarpeisiin. Parantunut liikuntapaikkaverkosto madaltaa osallistumisen kynnystä.

Yksityinen liikunta-ala kasvaa, kun yhä useampi hyödyntää harrastamisessa yksityisiä palveluja. Alalle syntyy uusia yrityksiä, palvelumalleja ja kaupallistettavia innovaatioita. Digitaaliset palvelut mahdollistavat suomalaisille liikunta-alan yrityksille kansainvälisen kasvun, mikä lisää yritysten menestystä ja monipuolistaa kotimaista tarjontaa. Kasvun myötä syntyy positiivinen kierre, jossa palvelujen saatavuus ja laatu tukevat kysyntää.

Liikunta-alan kasvu heijastuu myös osaamiseen ja työllisyyteen. Liikunta-alan osaamistarpeet kasvavat ja monipuolistuvat. Alalle syntyy uusia erikoistuneita työnkuvia. Työllisyys säilyy hyvänä ja ala vetää motivoitunutta työvoimaa, mikä vahvistaa osaamisen laatua ja kykyä vastata muuttuviin tarpeisiin.

Huippu-urheilun yhteiskunnallinen asema vahvistuu. Kansallismielisyys, tarve kansainväliseen näkyvyyteen, huippu-urheilun taloudellisen merkityksen kasvu ja parantunut menestys nostavat arvostusta. Samalla huippu-urheilu vastaa aiempaa paremmin eettisiin haasteisiin, ja sen merkitys yhteisöllisyyden luojana kasvaa. Houkuttelevuutta lisää se, että huippu-urheilijan ura näyttäytyy taloudellisesti realistisempana useammassa lajissa. Tämä vahvistaa huippu-urheilun imua ja saa yhä useamman nuoren suuntaamaan tavoitteellisesti huippu-urheilijan polulle.

Digitalisaatio vahvistaa positiivisuuden kierrettä. Julkiset ja kaupalliset digitaaliset palvelut, sovellukset, virtuaalivalmennus, tekoäly ja seurantalaitteet madaltavat osallistumiskynnystä liikuntaan ja tukevat paikkariippumatonta harrastamista sekä edistävät kävelyä ja pyöräilyä. Kun ruutuajan vaikutuksia arkeen osataan hallita paremmin, ihmisille vapautuu enemmän aikaa liikkumiseen. Näin arvot, rakenteet, palvelut ja digitalisaatio alkavat kulkea samaan suuntaan: liikkumisesta tulee luonnollinen osa jokapäiväistä elämää.

2.4 Skenaario 4: Tasapainottelun polku – liikkumisen ylläpidon Suomi

Skenaario kuvastaa Suomea 2040–2050-luvuilla, jossa liikkumisen, liikunnan ja urheilun perusrakenne säilyy, mutta kehitys on varovaista ja valikoivaa. Palveluja, olosuhteita ja rahoitusta ylläpidetään, mutta uusiin tarpeisiin ei pystytä vastaamaan kaikkialla. Liikkumisen mahdollisuudet riippuvat yhä enemmän yksilön resursseista, asuinympäristöstä ja siitä, mihin kehittämistä pystytään kohdentamaan.

Yhdyskuntarakenteen hajautuessa asunnot, palvelut ja työpaikat sijoittuvat kauas toisistaan. Tällöin moottoroitujen kulkutapojen tarve kasvaa, eikä aktiivisten kulkumuotojen käyttö lisäänny samassa tahdissa. Kaikilla ei ole realistista mahdollisuutta valita kävelyä tai pyöräilyä työ- ja asiointimatkoja varten. Etätyö ja palvelujen digitalisoituminen vähentävät osalla väestöstä työ- ja asiointimatkoja. Tämä vapauttaa aikaa, mutta tekee liikkumisesta yhä enemmän yksilön tietoisen valinnan. Osa lisää arjen aktiivisuuttaan, kun taas toisilla olosuhteet, resurssit, asenteet tai motivaation puute ohjaavat passiivisempaan arkeen.

Liikkumisen jakolinja syvenee, kun arvot ja asenteet polarisoituvat iän, sukupuolen, sosioekonomisen aseman ja kulttuuritaustan mukaan. Osalle väestöstä hyvinvointi, itseensä panostaminen ja liikunnallinen vapaa-aika ovat tavoiteltuja arvoja, kun taas toisilla arjesta selviytyminen korostuu ja vapaa-aika rakentuu muista asioista kuin liikunnasta. Seurauksena elinolosuhteet tuottavat erilaisia valintoja: toisille aktiivinen arki on tietoinen valinta, toisille passiivisuus kuormittavan arjen seuraus.

Kunnissa kehitys mahdollistaa lähinnä toiminnan ylläpitämisen. Liikuntapalvelujen perusresursointi säilyy ennallaan. Painopiste on olemassa olevan palvelutason ylläpidossa, kustannustehokkuudessa ja laadun säilyttämisessä. Kehittäminen on maltillista. Kasvavaan ja moninaistuvaan tarpeeseen ei kaikkialla pystytä vastaamaan. Silti kuntalaisten tyytyväisyys säilyy, koska perusrakenne toimii.

Liikuntaolosuhteiden osalta jatketaan varovaista ylläpidon linjaa. Valtion avustukset pysyvät nykyisellä tasolla. Kunnat kohdentavat investointeja tarkasti tärkeimpiin kohteisiin. Rakentamisen kustannukset pysyvät maltillisina, mutta uusien lajien vaatimukset sekä energiatehokkuuteen ja tekniikkaan liittyvät velvoitteet tekevät liikuntapaikkaverkoston ylläpidosta aiempaa vaativampaa. Siksi osa olosuhteista kehittyy, kun taas osa jää ennalleen. Käyttäjät hakeutuvat yhä selvemmin niihin paikkoihin, joihin resursseja pystytään kohdentamaan.

Kotitalouksissa vaikea taloustilanne kiihdyttää eriytymistä. Omatoiminen liikkuminen lisääntyy siellä, missä maksullisiin palveluihin ei ole varaa tai ne eivät ole saavutettavissa. Toisaalla maksulliset ja yksilölliset palvelut vahvistuvat. Tämä jakaa mahdollisuuksia ja eriyttää esimerkiksi lasten ja nuorten liikuntapolkuja jo varhain, kun perheiden resurssit ja asuinalueen tarjonta ohjaavat harrastamista.

Kansalaisaktiivisuus kasvaa, mutta se ei kohdistu liikuntaan ja seuratoimintaan. Seuratoimintaan mielletään liittyvän paljon vastuita ja velvollisuuksia. Se koetaan myös hallinnollisesti raskaaksi ja ajallisesti sitovaksi. Siksi se näyttäytyy vähemmän houkuttelevana kuin kevyemmät ja joustavammat vapaaehtoisuuden ja yhteisöllisyyden muodot. Tämä heikentää seuratoiminnan tarjoamaa yhteisöllistä tukea, joka voisi madaltaa osallistumisen kynnystä ja tasata eroja liikkumisen mahdollisuuksissa.

Liikuntapalvelujen tuotannossa painopiste siirtyy kumppanuuksiin. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin monituottajamallit, kuten ulkoistaminen, palvelusetelit, kumppanuudet ja yhteisölliset alustat, yleistyvät. Ne paikkaavat resurssien rajallisuutta, mutta lisäävät palvelukentän kirjavuutta ja alueellista vaihtelua. Samalla alan osaamistarpeet muuttuvat nopeammin kuin koulutus, mikä synnyttää osaajapulaa. Muutosten nopea tahti heikentää luottamusta siihen, että koulutus pysyy osaamistarpeiden perässä. Tämä heikentää edelleen kykyä vastata monituottajamallien ja eriytyvien asiakastarpeiden haasteisiin.

Huippu-urheilussa korostuvat viihteellisyys, kaupallisuus ja urheilijoiden henkilöbrändit, minkä myötä itse kilpailusuoritus jää osin sivurooliin. Kansainvälisesti kiinnostavat lajit nousevat keskiöön, kun yleisöt, sponsorit ja media seuraavat aiempaa vahvemmin globaaleja urheilumarkkinoita. Kansainvälinen kilpailu kovenee, kun yhä useammat valtiot panostavat huippu-urheiluun strategisesti ja taloudellisesti. Suomi ei pysy mukana tässä kehityksessä, mikä heikentää menestystä ja rapauttaa huippu-urheilun yhteiskunnallista asemaa.

Rahoituksessa julkinen panostus vähenee maltillisesti osana sopeutusta. Painopiste siirtyy perustoimintojen turvaamiseen, toiminnan perusrahoitukseen, kustannustehokkuuteen ja yhteistyöhön. Yksityisen sektorin, kotitalouksien ja kolmannen sektorin merkitys korostuu. Liikkumista edistetään edelleen, mutta kehittäminen on rajattua ja uudet avaukset vähenevät. Tämä vahvistaa suuntaa, jossa yksilön resurssit sekä asuinympäristö ja -kunta määrittävät mahdollisuuksia liikkumiseen ja liikuntaan arjessa.

Digitalisaatio syventää kuilua liikkumisessa. Laadukkaat digitaaliset palvelut hyödyttävät osaa liikkujista ja etenkin maksukykyisiä liikkujia, kun taas osa jää digitalisaation ulkopuolelle tai käyttää heikosti toimivia ratkaisuja. Hyödyt kasautuvat samoille ryhmille, joilla on jo valmiiksi paremmat edellytykset tehdä tietoinen valinta liikkua. Toiset jäävät enemmän julkisten peruspalvelujen varaan tilanteessa, jossa kehitys mahdollistaa lähinnä nykyisen toiminnan ylläpitämisen.

3 Seitsemän teemaa skenaarioiden valossa

3 Seitsemän teemaa skenaarioiden valossa

Seuraavaksi tarkastellaan seitsemää liikkumisen, liikunnan ja urheilun kannalta keskeistä teemaa skenaarioiden näkökulmasta. Jokaisessa teemaluvussa esitetään ensin tiivis kuvaus lähtötilanteesta ja miten teema linkittyy Sitran megatrendeihin 2026.[7] Tämän jälkeen esitellään teemaan liittyvät kehityskulut eri skenaarioissa sekä lopuksi pohdintaa siitä, mitä tämä kaikki tarkoittaa liikkumisen, liikunnan ja urheilun näkökulmista. Tässä osiossa tiivistetään skenaariotyön pohjalta keskeisiä näkökulmia ja kysymyksiä tulevaisuuden pohdinnan tueksi.

3.1 Väestön liikkuminen, liikunnan harrastaminen ja toimintakyky

Tässä osiossa tarkastellaan väestön liikkumisen, liikunnan harrastamisen ja toimintakyvyn mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja. Teema on keskeinen, koska se liittyy suoraan väestön hyvinvointiin, terveyteen, työ- ja toimintakykyyn sekä arjessa selviytymiseen. Samalla toimintaympäristö muuttuu tavalla, joka voi sekä vahvistaa että heikentää liikkumisen edellytyksiä ja jakaa väestöä entistä selvemmin erilaisiin ryhmiin liikkumisen ja hyvinvoinnin osalta.

Lähtökohta: Liikunnan harrastaminen on edelleen yleistä ja liikunta on suosittu harrastus eri väestöryhmillä. Terveytensä kannalta riittävästi liikkuu kuitenkin vain noin kolmannes lapsista ja nuorista, neljännes aikuisista sekä alle viidennes ikääntyneistä. Erityisen vähäistä liikunta on toimintarajoitteisten henkilöiden keskuudessa. Liikkumisen kokonaismäärä on vähentynyt Suomessa, eikä vapaa-ajan liikunta riitä korvaamaan arjen fyysisen aktiivisuuden laskua. Samaan aikaan yhä useampien fyysisessä toimintakyvyssä on heikkenemisen merkkejä. Liikkuminen jakautuu aiempaa selvemmin eri väestöryhmien, sukupuolten, alueiden ja sosioekonomisten ryhmien välillä. Myös liikuntamuotojen kirjo on monipuolistunut ja sirpaloitunut, mikä näkyy jo nyt palveluiden ja olosuhteiden monipuolistuvina tarpeina.[8]

Sitran megatrendien näkökulmasta väestön liikkumiseen, liikunnan harrastamiseen ja toimintakykyyn vaikuttavat erityisesti demografiset muutokset, alueiden eriytyminen, digitalisaation vaikutukset sekä eriarvoisuuden kasvu. Ikääntyvän väestön osalta toimintakyvyn ylläpidon tärkeys korostuu samalla, kun liian vähäinen liikkuminen on kasvava ongelma kaikissa väestöryhmissä. Väestön keskittyminen kasvukeskuksiin, alueiden eriytyminen ja varallisuuserojen kasvu vaikuttavat arjen liikkumisen ja harrastamisen mahdollisuuksiin. Tekoälyn ja digitalisaation nopea yleistyminen muokkaa arjen rakenteita kahdella tavalla: yhtäältä etätyö, digitaaliset palvelut ja ruutuajan kasvu voivat vähentää arkiliikkumista, mutta toisaalta digitalisaatio voi tukea yksilöllistä liikkumista ja madaltaa harrastamisen kynnystä. Ilmastonmuutos vaikuttaa liikkumisen olosuhteisiin konkreettisesti, kun sään ääri-ilmiöt ja talvien lyhentyminen muuttavat ulkoliikunnan ja aktiivisten kulkutapojen edellytyksiä. Julkisen talouden paineet puolestaan heikentävät liikkumisen edistämiseen käytettävissä olevia resursseja ja voivat syventää jo olemassa olevia eroja väestöryhmien välillä.

[7] Dufva, M., Kiiski-Kataja, E. & Lähdemäki-Pekkinen, J. 2026. Megatrendit 2026: Kohti uutta yhteiskuntasopimusta. Sitra, Helsinki. https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2026

[8] Liikkumisen, liikunnan ja urheilun tilasto- ja ennustekatsaus / Demografia, elinolot, ajankäyttö sekä arvot ja asenteet; Väestön liikkuminen, liikunnan harrastaminen ja ulkoilu sekä toimintakyky. Valtion liikuntaneuvosto. Viitattu 28.5.2026. www.liikuntaneuvosto.fi

Kehityskulut

Seuraavassa taulukossa on kuvattu neljä mahdollista kehityskulkua, jotka jäsentävät väestön liikkumisen, liikunnan harrastamisen ja toimintakyvyn tulevaisuutta. Ne tekevät näkyväksi, miten arjen rakenteet, taloudelliset edellytykset, alueelliset olosuhteet, digitalisaatio sekä arvot ja asenteet voivat ohjata liikkumista eri suuntiin.

Kehityskulku 1	Kehityskulku 2	Kehityskulku 3	Kehityskulku 4
Terveys ja hyvinvointi nähdään vahvoina arvoina, mutta arki ohjaa yhä passiivisempaan suuntaan. Työelämän kuormittavuus, palvelujen digitalisoituminen ja vapaa-ajasta kilpailevien asioiden lisääntyminen vähentävät liikkumista. Aktiivista arkea tukevia rakenteita ei synny riittävästi suhteessa arkea passivoiviin ratkaisuihin. Liikkuminen polarisoituukin voimakkaasti: osa ihmisistä liikkuu paljon ja tavoitteellisesti, kun taas suurella osalla liikkuminen vähenee selvästi. Kotitalouksien tasolla taloustilanne säilyy vaikeana, mikä kasvattaa harrastusmahdollisuuksien sosioekonomista eriytymistä alueiden välillä, mutta myös alueiden sisällä. Omatoiminen liikkuminen korostuu siellä, missä maksullisiin palveluihin ei ole varaa tai palvelut eivät ole saavutettavia. Laadukasta ja ilmaista liikuntasisältöä tarjoavat sosiaalisen median kanavat tukevat omatoimista liikkumista.	Heikentyneet palvelut, kallistuvat hinnat ja niukat resurssit ohjaavat ihmisiä yhä enemmän vain arjen välttämättömään liikkumiseen eivätkä riitä ylläpitämään liikunnan harrastamisen kulttuuria. Kulutusmahdollisuudet heikkenevät lähes kaikissa väestöryhmissä. Moni joutuu karsimaan liikkumiseen liittyviä menojaan ja valitsemaan tarkasti, mihin rahansa käyttää. Harva näkee liikkumisen ja liikunnan keskeisinä tekijöinä arjen valinnoissa. Liikunnan harrastamisesta tulee ennen kaikkea harvojen, hyväosaisten toimintaa, joka periytyy perheissä. Yhä digitalisoituvat palvelut, lisääntynyt etätyö ja kasvava ruutuaika vähentävät suurella osalla väestöstä entisestään arkiliikkumista. Digisisältöjen koukuttavuus ja helppo saatavuus vievät aikaa ja mielenkiintoa myös liikunnan harrastamiselta.	Hyvinvointitrendi jatkuu vahvana, ja liikuntaa arvostetaan investointina omaan hyvinvointiin sekä osana hyvää elämää. Tämä näkyy kasvavana kulutuksena liikunnan yksityisissä ja julkisissa palveluissa sekä urheiluun liittyvässä kulutuksessa. Kehitys vahvistaa koko ekosysteemiä. Kestävyyskysymysten ja hyvinvointitrendien tiedostaminen nostaa arkiliikkumisen ja aktiivisten kulkumuotojen arvostusta. Yhdyskuntarakenne tiivistyy ja laadukkaampi pyöräily- ja kävelyinfra parantaa olosuhteita ympäri vuoden eri väestöryhmille. Näin liikkumisesta tulee yhä luonnollisempi osa arkea. Liikunta ymmärretään yhä laajemmin eri toimijoiden keskuudessa keskeisenä esimerkiksi hyvinvoinnin, oppimisen, osallisuuden, yhteisöllisyyden ja syrjäytymisen ehkäisyn välineenä. Täten eri toimijat ottavat liikkumisen osaksi rakenteitaan. Digitalisaatio (esim. virtuaalivalmennus, seurantalaitteet) vahvistaa positiivisuuden kierrettä ja tukee paikkariippumatonta harrastamista. Arvot, rakenteet, palvelut ja digitalisaatio alkavat kulkea samaan suuntaan: liikkumisesta tulee luonnollinen osa jokapäiväistä elämää.	Yhdyskuntarakenteen hajautuessa asunnot, palvelut ja työpaikat sijoittuvat kauas toisistaan. Tällöin moottoroitujen kulkutapojen tarve kasvaa, eikä aktiivisten kulkumuotojen käyttö lisäänny samassa tahdissa. Kaikilla ei ole realistista mahdollisuutta valita kävelyä tai pyöräilyä työ- ja asiointimatkoja varten. Etätyö ja palvelujen digitalisoituminen vähentävät osalla väestöstä työ- ja asiointimatkoja. Tämä vapauttaa aikaa, mutta tekee liikkumisesta yhä enemmän yksilön tietoisen valinnan. Osa lisää arjen aktiivisuuttaan, kun taas toisilla olosuhteet, resurssit, asenteet tai motivaation puute ohjaavat passiivisempaan arkeen. Laadukkaat digitaaliset palvelut hyödyttävät osaa liikkujista ja etenkin maksukykyisiä liikkujia, kun taas osa jää digitalisaation ulkopuolelle tai käyttää heikosti toimivia ratkaisuja.

Mitä tämä tarkoittaa?

Liikkumisen tulevaisuutta määrittää yhä enemmän se, vahvistuuko liike osana tavallista arkielämää ja arjen rakenteita vai jääkö liikkuminen entistä enemmän yksilön oman motivaation, ajankäytön ja resurssien varaan. Arkiliikkumisen väheneminen on erityinen huolenaihe: etätyö, palvelujen digitalisoituminen ja yhdyskuntarakenteen hajautuminen vähentävät tilanteita, joissa liikkuminen tapahtuu jopa tiedostamatta, ja liikkumisesta tulee yhä tietoisempi valinta. Keskeinen riski on liikkumisen ja toimintakyvyn polarisoituminen: osa väestöstä liikkuu paljon ja tavoitteellisesti, kun taas toisilla liikkuminen vähenee ja toimintakyky heikkenee. Tällä voi olla merkittäviä kansanterveydellisiä ja -taloudellisia seurauksia.

Jos liikkumista onnistutaan tukemaan aiempaa vahvemmin rakenteiden, palvelujen, arkiympäristöjen ja poikkihallinnollisen yhteistyön kautta, silloin myös yhteiskunnan eri sektorit ohjaavat ja kannustavat ihmisiä liikkumaan. Tällöin liike ei perustu vain yksilön valintoihin. Aktiivisten kulkumuotojen (esim. kävely ja pyöräily) edellytysten kehittäminen on yksi keskeisistä keinoista lisätä arkiliikkumista. Aktiivisten kulkumuotojen edellytykset kuitenkin vaihtelevat merkittävästi alueiden ja kuntien välillä. Muita keskeisiä arkiliikkumisen edistämisen kohteita ovat muun muassa yhdyskuntarakenne, työelämä sekä arjen palvelut (koulu, opiskelu, sosiaali- ja terveyspalvelut jne.). On tärkeää seurata, miten esimerkiksi ruutuaika, arjen kuormittavuus, ajankäytön sirpaloituminen, elinympäristön rakenne, työelämän ja eri palveluiden toimintakulttuurien kehitys muuttavat eri väestöryhmien jokapäiväistä aktiivisuutta ja sen edellytyksiä.

Keskeistä on myös seurata, tavoittavatko liikunnallisen elämäntavan edistämisen toimet ne väestöryhmät, jotka liikkuvat vähiten. Vähäinen liikkuminen on tyypillisempää usein niillä väestönryhmillä, joiden hyvinvoinnin edellytykset ovat jo muutenkin heikommat. Terveyttä ja hyvinvointia heikentävien tekijöiden kasautumiseen puuttuminen on sekä kansanterveyden että yhdenvertaisuuden näkökulmasta tärkeä tehtävä. Esimerkiksi kuntien järjestämällä liikuntaneuvonnalla voi olla tässä keskeinen rooli, se tavoittaa ihmisiä yksilöllisissä tilanteissaan ja tukee liikkumisen aloittamista matalalla kynnyksellä.

Liikunnan harrastamisen sosioekonominen eriytyminen on kasvava haaste: harrastusmahdollisuudet voivat periytyä yhä selvemmin perheiden taloudellisen tilanteen mukaan, mikä kaventaa yhdenvertaisuutta erityisesti lasten ja nuorten kohdalla. Tärkeää on myös seurata, mihin suuntaan seuratoiminta kehittyy. Jos harrastaminen lopetetaan aiempaa nuorempana eikä kaikille avointa matalan kynnyksen toimintaa pystytä tarjoamaan, harrastajapohja kapenee ja seuratoiminnan edellytykset heikentyvät merkittävästi.

Ikääntyvän väestön liikunnan harrastamisen tukeminen on samanaikaisesti sekä kasvava haaste että merkittävä mahdollisuus: toimintakykyä ylläpitävä liikunta vähentää sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta, mutta edellyttää palveluilta esteettömyyttä, saavutettavuutta ja toimintakykykohtaista räätälöintiä. Digitaaliset liikuntasisällöt ja -alustat voivat osaltaan tukea omatoimista liikuntaa erityisesti siellä, missä palvelut ovat heikosti saavutettavissa tai taloudellisesti ulottumattomissa. Ne eivät kuitenkaan korvaa sosiaalisen yhteisön merkitystä harrastamisessa.

Onkin keskeistä seurata, tavoittavatko harrastamismahdollisuudet kaikki väestöryhmät tasavertaisesti: miten harrastamisen hinta, seuratoimintaan osallistuminen ja siitä poisjääntı sekä matalan kynnyksen harrastamismahdollisuudet kehittyvät eri väestöryhmien kohdalla.

Liikkumisen ja liikunnan harrastamisen polarisoituminen kaventaa potentiaalista **huippu-urheilijapohjaa**: Jos harrastajamassat pienenevät, harrastaminen eriytyy sosioekonomisesti ja yhä useammalla lapsella on toimintakyvyn ja motoristen taitojen haasteita, lahjakkaita yksilöitä ajautuu lajien pariin aiempaa vähemmän ja valikoituneemmin. Riskinä on, että urheilusta tulee yhä selvemmin hyväosaisten toimintaa. Lajin trendikkyys ja vetovoima sekä eettiset kysymykset saattavat määritellä yhä enemmän sitä, paljonko lajilla on potentiaalisia huippu-urheilijoita. Toisaalta jos liikunnasta tulee laajemmin osa kaikkien arkea, kasvava ja yhä paremmassa kunnossa oleva harrastajajoukko voi lisätä lahjakkuuksien

määrää eri lajeissa ja huippu-urheilun menestysedellytyksiä. Keskeistä onkin seurata lasten ja nuorten liikunnan määrää, toimintakykyä sekä seuraharrastamiseen osallistumista ja siitä poisjääntiä. Nämä tekijät vaikuttavat suoraan siihen, millainen harrastajapohja huippu-urheilulle rakentuu ja kuinka paljon lahjakkaita yksilöitä ohjautuu lajien pariin. Jos harrastajamassat pienenevät tai seuraharrastaminen eriytyy sosioekonomisesti, kapenee myös potentiaalinen huippu-urheilijapohja.

Keskeisiä kysymyksiä

- Miten rakennetaan arki, jossa liikkuminen tapahtuu luonnostaan?
- Miten liikunnallisen elämäntavan edistämisessä tavoitetaan ne väestöryhmät, jotka liikkuvat vähiten?
- Miten estetään se, että liikkuminen ja liikunnan harrastaminen alkavat periytyä eli lasten liikkuminen ja liikunnan harrastaminen määräytyy yhä enemmän perheen varallisuuden eikä oman kiinnostuksen mukaan?
- Miten ikääntyvän väestön toimintakykyä tuetaan niin liikuntapalveluiden kuin muiden iäkkäille tarjottavien palveluiden kautta riittävän varhain?
- Miten varmistetaan, että digitalisaatio tukee liikkumista sen sijaan, että se vähentää sitä?
- Miten varmistetaan, että harrastajamassat säilyvät riittävän laajoina ja seuratoimintaan perustuva harrastaminen säilyy saavutettavana, jotta potentiaalinen huippu-urheilijapohja ei kapene?

3.2 Liikunnan olosuhteet

Tässä osiossa tarkastellaan liikunnan olosuhteiden mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja. Teema on keskeinen, koska liikkumisen, harrastamisen ja urheilun mahdollisuudet rakentuvat pitkälti sen varaan, millaisia tiloja, paikkoja, reittejä ja ympäristöjä ihmisillä on käytettävissään. Myös toimintaympäristö muuttuu tavalla, joka haastaa olosuhteiden rahoitusta, ylläpitoa, saavutettavuutta ja kykyä vastata erilaistuviin käyttötarpeisiin.

Lähtökohta: Suomessa on monipuolinen liikunta- ja ulkoilupaikkaverkosto, joka on laajentunut viime vuosikymmeninä. Nykytilannetta leimaavat liikuntaolosuhteiden kasvavat kustannuspaineet, korjausvelka ja alueelliset erot. Liikuntapaikkojen rakentaminen ja ylläpito ovat kallistuneet ja samalla kunnilla on vaihtelevat mahdollisuudet investoida olosuhteisiin. Kävelyn ja pyöräilyn olosuhteita on monin paikoin parannettu, mutta erot kuntien välillä ovat edelleen suuria. Myös luontoliikunnassa saavutettavuus, turvallisuus ja infran laatu määrittävät paljon sitä, millaiset mahdollisuudet ihmisillä on liikkua, vaikka yleisesti ottaen virkistyskäyttöalueiden saavutettavuus on hyvällä tasolla.[9]

Sitran megatrendien näkökulmasta liikunnan olosuhteisiin vaikuttavat erityisesti ilmastonmuutos, julkisen talouden paineet sekä alueiden eriytyminen. Ilmastonmuutoksen edetessä vaihtelevat sääolot, talvien lyhentyminen ja sään ääri-ilmiöt haastavat liikuntapaikkojen kunnossapitoa, turvallisuutta ja ympärivuotista käytettävyyttä sekä luovat eriarvoisuutta alueiden välille. Julkisen talouden kiristyminen puolestaan voi kaventaa kuntien investointikykyä, mikä heijastuu suoraan liikuntapaikkaverkoston kehittämiseen. Alueiden eriytyminen syventää näitä eroja entisestään. Väestön ikääntyminen ja monimuotoistuminen puolestaan muuttavat sitä, millaisia olosuhteita tarvitaan: esteettömyys ja saavutettavuus, monikäyttöisyys ja eri väestöryhmien erilaiset tarpeet korostuvat liikuntapaikkojen suunnittelussa ja ylläpidossa.

Kehityskulut

Seuraavassa taulukossa on kuvattu kolme mahdollista kehityskulkua, jotka jäsentävät liikunnan olosuhteiden tulevaisuutta. Ne tekevät näkyväksi, miten julkinen ja yksityinen rahoitus, kuntien investointikyky, rakentamisen kustannukset, korjausvelka sekä tilojen monikäyttöisyys ja energiatehokkuus voivat ohjata liikuntapaikkaverkoston kehitystä eri suuntiin.

Kehityskulku 1	Kehityskulku 2	Kehityskulku 3
Rakentamisen kustannusten nousu, kuntatalouden heikkeneminen ja valtionavustustasojen pienentyminen jarruttavat sekä uusien liikuntapaikkojen rakentamista että vanhojen korjaamista. Rakentamiseen on vaikea saada yksityistä rahoitusta mukaan. Liikuntapaikkarakentamisen hankkeita siirtyy tai jää toteuttamatta. Kasvukeskuksissa tilapaine kasvaa, kun taas vähenevän väestön alueilla tiloja karsitaan tai asetetaan käyttökieltoon.	Liikuntaolosuhteet paranevat laaja-alaisesti. Valtion liikuntapaikkarakentamisen avustukset palautetaan huipputasolle, kuntien investoinnit pysyvät vahvoina ja EU-rahoitusta sekä yksityistä rahoitusta kanavoidaan yhä enemmän liikuntaolosuhteiden kehittämiseen. Rakentamisen kustannukset pysyvät maltillisina, korjausvelkaa vähennetään ja uusia hankkeita käynnistetään. Tilojen energiatehokkuutta ja monikäyttöisyyttä parannetaan, mikä pienentää käyttökustannuksia, edistää tilojen ympäristöystävällisyyttä ja vastaa monipuolistuviin tarpeisiin.	Valtionavustukset pysyvät nykyisellä tasolla. Kunnat kohdentavat investointeja tarkasti tärkeimpiin kohteisiin. Rakentamisen kustannukset pysyvät maltillisina, mutta uusien lajien vaatimukset sekä energiatehokkuuteen ja tekniikkaan liittyvät velvoitteet tekevät liikuntapaikkaverkoston ylläpidosta aiempaa vaativampaa. Siksi osa olosuhteista kehittyy, kun taas osa jää ennalleen. Käyttäjät hakeutuvat yhä selvemmin niihin paikkoihin, joihin resursseja pystytään kohdentamaan.

[9] Liikkumisen, liikunnan ja urheilun tilasto- ja ennustekatsaus / Liikkumisen ja liikunnan olosuhteet: rakentaminen ja ylläpito sekä liikuntapaikkarakentaminen, kävelyn ja pyöräilyn olosuhteet sekä luontoliikunnan olosuhteet. Valtion liikuntaneuvosto. Viitattu 28.5.2026. www.liikuntaneuvosto.fi

Mitä tämä tarkoittaa?

Liikunnan olosuhteiden tulevaisuudessa ratkaisevaa on, pystytäänkö liikuntapaikkaverkostoa ja muita **liikkumisen ja liikunnan** olosuhteita kehittämään ja ylläpitämään tavalla, joka tukee arkiliikkumista ja liikunnan harrastamista yhdenvertaisesti eri alueilla ja väestöryhmissä. Kävelyn ja pyöräilyn infrastruktuuri on keskeinen arkiliikkumisen mahdollistaja. Infran kattavuus ja laatu sekä sen kehittäminen vaikuttavat kävelyn ja pyöräilyn suosioon ja mahdollisuuksiin korvata passiivisia liikkumismuotoja. Luontoliikuntaympäristöjen saavutettavuus, turvallisuus ja laatu ovat tärkeitä koko väestön liikkumisen ja liikunnan harrastamisen kannalta. Kustannusten noustessa maksuttomien luontoliikuntaympäristöjen merkitys liikkumisen olosuhteina voi entisestään kasvaa, erityisesti taloudellisesti heikoimmassa asemassa oleville. Ilmastonmuutoksen vaikutukset, kuten talvien lyhentyminen, sään ääri-ilmiöt ja vaihtelevat olosuhteet, muuttavat ulkoliikunnan edellytyksiä ja edellyttävät, että olosuhteita suunniteltaessa varaudutaan aiempaa suurempaan sopeutumiseen.

Liikuntapaikkaverkoston tila vaikuttaa suoraan harrastamisen yhdenvertaisuuteen: jos olosuhteet heikkenevät tai keskittyvät, harrastamisen mahdollisuudet eriytyvät asuinalueen ja varallisuuden mukaan. Tilojen monikäyttöisyys ja energiatehokkuus nousevat tässä tilanteessa yhä tärkeämmiksi: monipuolisesti eri lajeja ja väestöryhmiä palvelevat tilat ovat kustannustehokkaampia ja vastaavat paremmin monimuotoistuviin harrastustarpeisiin. Olosuhteiden kehittämisessä on keskeistä pitää silmällä, kenen tarpeista lähtien investointeja priorisoidaan. Korostuvatko lajikohtaiset tarpeet vai laajemmat käyttäjäryhmät hyvinvointi- ja terveysvaikutusten näkökulmasta?

Huippu-urheilu edellyttää laadukkaita ja ajanmukaisia harjoitteluolosuhteita, ja niiden puute tai hidas kehittäminen heikentää mahdollisuuksia nousta huipulle. Jos tiloja on vähän eikä niitä uudisteta, huippu-urheilu jää helposti toissijaiseksi muiden käyttäjäryhmien rinnalla, mikä voi ohjata urheilijoita pois Suomesta parempien olosuhteiden perässä. Tämä heikentää samalla huippu-urheilijan uran houkuttelevuutta ammattina, kun olosuhteet eivät tue tavoitteellista harjoittelua kotimaassa. Jos olosuhteisiin panostaminen painottuu suuriin, usein miesvaltaisiin lajeihin, pienemmät lajit, naisten huippu-urheilu ja esteettömiä tiloja vaativat paraurheilulajit voivat jäädä jälkeen, eikä uusilla lajeilla ole realistisia mahdollisuuksia kehittyä huippu-urheilutasolle ilman asianmukaisia harjoittelutiloja. Lisäksi ilmastonmuutos vaikeuttaa erityisesti talvilajien tulevaisuutta ja lumilajien harjoitteluedellytyksiä.

Huippu-urheilulle räätälöidyt tai huippu-urheilulähtöisesti suunnitellut tilat voisivat parantaa harjoittelun laatua, ehkäistä jälkeen jäämistä verrokkimaista ja houkutella leiriturismia Suomeen. Keskeistä onkin, riittävätkö yksityisen sektorin, kuntien ja valtion resurssit ja halu investoida huippu-urheilun erikoistiloihin vai painottuvatko panostukset laajempien käyttäjäryhmien liikuntatiloihin.

Keskeisiä kysymyksiä

- Miten liikuntaolosuhteet ja -paikat sopeutetaan ilmastonmuutokseen niin, että ne säilyvät käyttökelpoisina ympärivuotisesti ja sääoloista riippumatta?
- Miten liikuntapaikkaverkoston korjausvelka saadaan hallintaan ennen kuin olosuhteet rapautuvat käyttökelvottomiksi?
- Miten varmistetaan, että liikuntapaikkarakentamisen investointipäätökset palvelevat mahdollisimman laajan käyttäjäjoukon tarpeita?
- Miten liikuntapaikkaverkoston ylläpito ja kehittäminen järjestetään kuntarajat ylittävällä yhteistyöllä tilanteessa, jossa yksittäisten kuntien resurssit eivät enää riitä?
- Miten tilojen ja olosuhteiden monikäyttöisyys, esteettömyys ja saavutettavuus sekä energiatehokkuus saadaan toteutettua riittävällä tasolla?
- Miten kävelyn ja pyöräilyn infrastruktuuria saadaan kehitettyä pitkäjänteisesti ja riittävillä resursseilla etenkin kasvavilla kaupunkiseuduilla, mutta myös kasvukeskusten ulkopuolella?
- Miten varmistetaan erilaisten rahoittajien intressit rahoittaa liikuntaolosuhteita tulevaisuudessa?
- Miten uusien (trendi)lajien vaatimukset saadaan huomioitua ja harrastaminen mahdollistettua liikuntaolosuhteiden kehittämisessä?

3.3 Kuntien liikuntapalvelut

Tässä osiossa tarkastellaan kuntien liikuntapalvelujen mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja. Teema on merkittävä, koska kunnat ovat edelleen liikunnan edistämisen keskeisin toimija. Kuntien ratkaisuilla on suuri merkitys arjen liikkumiselle, palvelujen saavutettavuudelle, olosuhteille ja kansalaistoiminnalle. Kuntien liikuntapalvelut ovat tärkeitä erityisesti toimintarajoitteisille henkilöille ja ikääntyneille. Samalla toimintaympäristö muuttuu tavalla, joka korostaa kuntien eriytyviä lähtökohtia, resurssipaineita ja tarvetta löytää uusia yhteistyö- ja palvelumalleja.

Lähtökohta: Kunnat ovat edelleen liikunnan edistämisen keskeisin toimija. Liikuntapalvelut kuuluvat käytetyimpiin ja kuntalaisten mielestä parhaiten hoidettuihin kuntien palveluihin, ja viime vuosina kuntien taloudelliset panostukset liikuntaan ovat kasvaneet merkittävästi. Myös edellytykset liikunnan poikkihallinnolliselle yhteistyölle ja strategiselle edistämiselle kunnissa ovat parantuneet. Sosiaali- ja terveyspalveluiden siirryttyä hyvinvointialueille liikunnan suhteellinen rooli osana kuntien päätöksentekoa ja palveluita on kasvanut. Samalla kuntien liikuntapalveluiden resurssit, palvelutaso ja toimintamahdollisuudet vaihtelevat huomattavasti. Tehtäväkenttä on laajentunut, kuntalaisten odotukset palveluita kohtaan ovat kasvaneet ja eriytyneet, ja palvelutarve on lisääntynyt. Hyvinvointialueiden niukkojen resurssien myötä kuntien liikuntapalveluiden merkitys etenkin ennaltaehkäisevässä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä voi kasvaa entisestään tulevaisuudessa.[10]

Sitran megatrendien näkökulmasta kuntien liikuntapalveluihin vaikuttavat erityisesti väestön ikääntyminen ja monimuotoistuminen, alueiden eriytyminen sekä julkisen talouden kiristyminen. Ikääntyvä väestö kasvattaa liikuntapalvelujen ennaltaehkäisevää merkitystä, sillä toimintakyvyn ylläpito ja aktiivisen vanhuuden tukeminen ovat keskeisiä keinoja hillitä sosiaali- ja terveysmenojen kasvua. Samalla väestön monimuotoistuminen moninaistaa palvelutarpeita tavalla, joka edellyttää kunnilta aiempaa joustavampaa ja inklusiivisempaa palvelutuotantoa. Alueiden eriytyminen asettaa kunnat hyvin erilaisiin asemiin: kasvavissa kunnissa palvelutarve lisääntyy, kun taas väestöään menettävissä kunnissa palvelutarve pienenee. Julkisen talouden paineet pakottavat tekemään strategisia valintoja siitä, miten liikuntapalvelut asemoidaan kunnassa. Tekoälyn ja digitalisaation kehitys voi tarjota kunnille uusia keinoja tuottaa palveluja kustannustehokkaammin ja tavoittaa eri väestöryhmiä, mutta edellyttää samalla osaamista ja investointeja, jotka eivät ole kaikille kunnille tasapuolisesti saavutettavissa.

Kehityskulut

Seuraavassa taulukossa on kuvattu neljä mahdollista kehityskulkua, jotka jäsentävät kuntien liikuntapalvelujen tulevaisuutta. Ne näyttävät, nähdäänkö liikunnan edistäminen kunnassa strategisena hyvinvoinnin ja elinvoiman tekijänä, ylläpidettävänä peruspalveluna vai talouspaineissa supistuvana toimintona. Samalla ne kuvaavat, miten kuntatalous, resursointi, palvelujen laatu ja yhteistyö vaikuttavat kuntalaisten mahdollisuuksiin liikkua.

Kehityskulku 1	Kehityskulku 2	Kehityskulku 3	Kehityskulku 4
Polarisaatiota kiihdyttää kuntien liikuntapalveluihin ja liikuntaolosuhteisiin käytettävissä olevien resurssien eriytyminen. Liikuntapaikkaverkosto supistuu ja eriytyy, mikä kasvattaa alueellisia eroja ja eriyttää esimerkiksi lasten ja nuorten liikuntapolkuja jo varhain.	Julkisen talouden säästöpaineet leikkaavat liikkumiseen, liikuntaan ja urheiluun kohdennettua rahoitusta jyrkästi koko Suomessa, mikä pakottaa kunnat supistamaan liikuntapalvelujaan. Palvelujen saavutettavuus, laatu ja monipuolisuus heikkenevät, ja riippuvuus vapaaehtoistoiminnasta kasvaa.	Kunnissa hyvät arkiliikkumisen mahdollisuudet ja monipuolinen liikuntatarjonta tunnistetaan entistä vahvemmin vetovoimatekijöiksi. Liikkumisen ja liikunnan edistäminen nousee yhä vahvemmin kuntastrategioiden keskeiseksi tavoitteeksi. Hyvä resursointi, kehittämisinto ja kuntien välisen yhteistyön lisääntyminen mahdollistavat uusia monipuolisia palveluita. Kuntien liikuntapalvelujen rooli hyvinvoinnin edistäjänä vahvistuu.	Kunnissa liikuntapalvelujen perusresursointi säilyy ennallaan. Painopiste on olemassa olevan palvelutason ylläpidossa, kustannustehokkuudessa ja laadun säilyttämisessä. Kehittäminen on maltillista. Kasvavaan ja moninaistuvaan tarpeeseen ei kuitenkaan kaikkialla pystytä vastaamaan.

[10] Liikkumisen, liikunnan ja urheilun tilasto- ja ennustekatsaus / Kuntien liikuntapalvelut. Valtion liikuntaneuvosto. Viitattu 28.5.2026. www.liikuntaneuvosto.fi

Mitä tämä tarkoittaa?

Kuntien liikuntapalvelujen tulevaisuuden keskeinen kysymys on, pystytäänkö kuntien taloudellisesta tilanteesta ja väestöpohjasta johtuvaa palvelujen eriytymistä hillitsemään. Keskeinen riski on liikuntapalvelukuilun syveneminen: saatavuus, laatu ja palveluvalikoima voivat riippua entistä enemmän asuinpaikasta ja jopa kaupunginosasta. **Arkiliikkumisen** tukeminen edellyttää kunnilta poikkihallinnollista otetta: liikuntapalvelut yksin eivät riitä, vaan tarvitaan yhteistyötä muun muassa yhdyskuntasuunnittelun, koulutoimen, terveyspalvelujen ja työllisyyspalvelujen kanssa. Liikuntapalvelut ja liikuntaolosuhteet kytkeytyvät vahvasti toisiinsa: olosuhteiden heikentyminen kaventaa myös palvelujen toteuttamismahdollisuuksia. Taustalla on laajempi kysymys siitä, joudutaanko kunnissa määrittelemään aiempaa tarkemmin, mitä liikuntatoimen peruspalveluihin kuuluu ja millä tasolla palveluita tuotetaan.

Palvelutarpeiden moninaistuminen edellyttää kunnilta aiempaa joustavampia palvelumalleja: eri väestöryhmien tarpeet voivat olla keskenään hyvin erilaisia, eikä yksi ratkaisu toimi kaikille. Kuntien, hyvinvointialueiden, kolmannen sektorin ja yritysten on selkeytettävä roolejaan, jotta palvelukenttä ei jää hajanaiseksi ja vastuut epäselviksi. Erityisesti pienten kuntien on pystyttävä vastaamaan kasvavaan palvelutarpeeseen myös silloin, kun resurssit ovat niukat ja liikunnan asiantuntijaosaaminen ohutta. Samalla liikuntapalvelujen ennaltaehkäisevä rooli on pidettävä vahvana taloudellisista paineista huolimatta, sillä juuri ennaltaehkäisevät palvelut tuottavat pitkällä aikavälillä merkittävimmät hyvinvointi- ja kustannushyödyt.

Kuntien liikuntapalveluilla on **huippu-urheilun** kannalta merkitystä ennen kaikkea urheiluun tarkoitettujen tilojen ja olosuhteiden, seuratoiminnan tukemisen sekä tapahtumien järjestämisen kautta. Kuntatalouden ja kuntien liikuntapalveluiden resurssien tiukentuessa kunnat voivat vähentää tukeaan seuroille ja urheilutapahtumille sekä investointejaan olosuhteisiin. Sama voi tapahtua myös liikuntapalvelujen arvostuksen laskun myötä, jos liikuntaa ei enää nähdä strategisena prioriteettina kunnassa. Tämä voi johtaa negatiiviseen kierteeseen, jossa vähentyneet olosuhdeinvestoinnit heikentävät entisestään mahdollisuuksia järjestää urheilutapahtumia ja tapahtumien järjestämisosaaminen voi kadota vähitellen eikä kilpailuja pystytä enää houkuttelemaan alueelle tulevaisuudessakaan. Keskeistä onkin, säilyykö kunnilla osaaminen ja resurssit toimia aktiivisina kumppaneina urheiluseuroille ja tapahtumajärjestäjille vai siirtyykö vastuu kokonaan seuroille ja yksityiselle sektorille. Vastuurajan epäselvyys voi johtaa tilanteeseen, jossa kukaan ei kanna kokonaisvastuuta huippu-urheilun paikallisista edellytyksistä ja kehitys rapautuu huomaamatta.

Keskeisiä kysymyksiä

- Miten liikkumisen ja liikunnan edistäminen saadaan kaikissa kunnissa strategiseksi prioriteetiksi ja poikkihallinnolliseksi tehtäväksi?
- Miten taataan kaikkien kuntien liikuntapalveluiden vetovoima, ja siten riittävät resurssit (taloudelliset resurssit ja henkilöstöresurssit) sekä riittävä osaaminen laadukkaiden liikuntapalveluiden tuottamiseen kaikilla alueilla ilman, että palveluiden laatu ja saatavuus eriytyvät vielä nykyistä enemmän ja asuinpaikka määrittelee merkittävissä määrin ihmisen liikuntamahdollisuuksia?
- Miten liikuntapalvelujen ennaltaehkäisevä rooli turvataan tilanteessa, jossa taloudelliset paineet ohjaavat priorisoimaan vain välttämättömimpiä palveluja?
- Miten kuntien välinen yhteistyö liikuntapalvelujen tuottamisessa kehittyy ja millaisia uusia yhteistyörakenteita tarvitaan?
- Miten kuntien liikuntapalveluihin suunnatut resurssit kohdennetaan niin, että ne tuottavat suurimman mahdollisen hyvinvointi- ja terveyshyödyn?
- Miten varmistetaan, että tiukentuvat resurssit käytetään mahdollisimman vaikuttavasti, huomioiden kasvava yksityisen sektorin palvelutarjonta?
- Miten kuntien liikuntapalvelut tuotetaan tulevaisuudessa: julkisen sektorin järjestämänä, yksityisen sektorin järjestämänä, yhdessä vai jotenkin muuten?
- Miten varmistetaan, että kunnan liikuntapalvelut pystyvät tarjoamaan liikuntapalveluita yhä moninaistuvalle väestölle sekä huomioimaan palveluissa erilaistuvat lähtökohdat (esim. perheiden ja yksilöiden erilaiset tilanteet)?

3.4 Liikunnan kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö

Tässä osiossa tarkastellaan liikunnan kansalaistoiminnan ja vapaaehtoistyön mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja. Teema on keskeinen, koska suuri osa suomalaisesta liikunta- ja urheilukulttuurista rakentuu edelleen liikuntajärjestöjen, seurojen ja muiden yhdistysten sekä vapaaehtoisten varaan. Tässä osiossa keskitytään erityisesti seuratoimintaan. Samalla toimintaympäristö muuttuu tavalla, joka haastaa perinteisiä toimintamalleja ja korostaa tarvetta uudistua.

Lähtökohta: Liikunnan kansalaistoiminta rakentuu yhä vahvasti seurojen varaan, mutta toimintakenttä on eriytymässä. Viime vuosina urheiluseurojen määrä on Suomessa pysynyt vakaana, ja seuratoimintaan osallistuminen on edelleen suosittua. Lapsista ja nuorista reilusti yli puolet osallistuu seuratoimintaan, ja osallistuminen on sekä yleistynyt että varhaistunut. Samalla yhteen lajiin keskittyminen on varhaistunut ja urheiluseuraharrastaminen vähenee merkittävästi iän myötä. Seuratoiminta on ammattimaistunut, mikä voi vahvistaa laatua ja vaikuttavuutta, mutta nostaa myös kustannuksia. Vapaaehtoistyö kiinnostaa edelleen, vaikka pitkäjänteinen sitoutuminen koetaan aiempaa haastavammaksi. Kaupalliset toimijat sekä samanhenkisten omaehtoiset kokoontumiset (neljäs sektori haastavat perinteistä seuramallia.[11]

Sitran megatrendien näkökulmasta liikunnan kansalaistoimintaa ja vapaaehtoistyötä muokkaavat erityisesti väestörakenteen muutokset, demokratian murros sekä yksilöllistyvät elämäntavat. Ikääntyvä väestö tuo seuratoimintaan sekä mahdollisuuksia että haasteita: eläköityvät ikäluokat voivat tarjota merkittävän vapaaehtoisresurssin, mutta samalla nuorempien ikäluokkien pieneneminen kaventaa tulevien toimijoiden ja harrastajien pohjaa. Väestön monimuotoistuminen puolestaan edellyttää seuratoiminnalta kykyä tavoittaa ja ottaa mukaan eri kulttuuri- ja kielitaustaisia ryhmiä, mikä voi sekä rikastaa toimintakulttuuria että haastaa perinteisiä toimintamalleja. Demokratiainnovaatiot eli uudenlaiset tavat ottaa mukaan ihmisiä päätöksentekoon ja toimintaan muuttavat myös vapaaehtoistyön organisoitumista. Digitalisaatio ja tekoäly avaavat seuratoiminnalle uusia keinoja tavoittaa ihmisiä: erilaiset digitaaliset alustat mahdollistavat joustavampia osallistumisen muotoja ja madaltavat kynnystä mukaan lähtemiseen.

Kehityskulut

Seuraavassa taulukossa on kuvattu neljä mahdollista kehityskulkua, jotka jäsentävät liikunnan kansalaistoiminnan ja vapaaehtoistyön tulevaisuutta. Ne näyttävät, vahvistuuko seuratoiminta yhteisöllisyyden ja arjen liikkumisen tukena, eriytyykö se ammattimaistuviin seuroihin ja kevyempiin yhteisöihin vai jääkö se muiden vapaaehtoisuuden muotojen varjoon.

[11] Liikkumisen, liikunnan ja urheilun tilasto- ja ennustekatsaus / Liikunnan kansalaistoiminta. Valtion liikuntaneuvosto. Viitattu 28.5.2026. www.liikuntaneuvosto.fi

Kehityskulku 1	Kehityskulku 2	Kehityskulku 3	Kehityskulku 4
Osa seuroista jatkaa kasvuaan, ammattimaistumistaan ja lähestyy entisestään toimintamalleiltaan yritystoimintaa. Asiakkuusajattelu, palvelulupaukset ja vaatimustaso korostuvat. Toiminnan laatu, kilpailullisuus ja palvelujen monipuolisuus paranevat, mutta kustannukset nousevat ja jäsenet asemoituvat yhä selvemmin maksaviksi asiakkaiksi. Samalla lajikulttuurin sirpaloituminen ja yksilöllistyvät harrastustavat synnyttävät pieniä, joustavia seuroja ja yhteisöjä, jotka nojaavat vapaaehtoistyöhön ja kevyisiin rakenteisiin.	Kansalaistoiminnassa vapaaehtoisten puute korostuu. Ajan niukkuus, sitoutumisen välttäminen ja halu osallistua joustavasti ilman pitkäaikaisia velvoitteita heikentävät perinteisen seuratoiminnan elinvoimaa. Seuratoiminnan suosio vähenee ja toiminta näivettyy. Niiden rinnalle kilpailijaksi syntyy uusia hybridejä, joissa kaupallinen, yhteisöllinen ja omaehtoinen toiminta sekoittuvat ilman perinteistä yhdistysrakennetta. Neljäs sektori vahvistuu, kun samanhenkiset kokoontuvat liikkumaan omaehtoisesti esimerkiksi sosiaalisen median avulla.	Seuratoiminta löytää uusia tapoja ottaa mukaan ja palvella erilaisia liikkujia sekä vapaaehtoistyöstä ja yhteisöllisyydestä kiinnostuneita heidän tarpeidensa mukaisesti. Yhteisölle merkityksellinen toiminta korostuu, jolloin seuratoiminta nähdään yhä useammin osaksi hyvän tekemistä. Kansalaisaktiivisuus, vapaaehtoistyö ja seuratoimintaan osallistuminen lisääntyvät, mikä vahvistaa myös arkiliikkumisen kulttuuria.	Kansalaisaktiivisuus kasvaa, mutta se ei kohdistu liikuntaan ja seuratoimintaan. Seuratoimintaan mielletään liittyvän paljon vastuita ja velvollisuuksia. Se koetaan myös hallinnollisesti raskaaksi ja ajallisesti sitovaksi. Siksi se näyttäytyy vähemmän houkuttelevana kuin kevyemmät ja joustavammat vapaaehtoisuuden ja yhteisöllisyyden muodot.

Mitä tämä tarkoittaa?

Liikunnan kansalaistoiminnan tulevaisuutta määrittää ennen kaikkea se, kykeneekö seuratoiminta uudistumaan niin, että osallistuminen koetaan edelleen mielekkääksi, joustavaksi ja saavutettavaksi erilaisissa elämäntilanteissa. Toimijakentän jakautuminen voi olla yhtä aikaa sekä haaste että mahdollisuus. Haasteena on, että osa seuroista ammattimaistuu ja toimintaan osallistuminen kallistuu, kun taas osa jää vapaaehtoisuuden ja satunnaisen sitoutumisen varaan. Mahdollisuutena on puolestaan se, että seurakenttä erikoistuu entistä selkeämmin eri tehtäviin: osa seuroista keskittyy tavoitteelliseen, huippuurheiluun tähtäävään toimintaan, kun taas osa profiloituu tiettyjen kohderyhmien matalan kynnyksen liikuttajiksi. Kun seura tietää, ketä varten se on olemassa, se voi palvella kohderyhmäänsä aiempaa paremmin ja rakentaa siltoja organisoidun, omaehtoisen ja yhteisöllisen liikkumisen välille.

On myös tärkeää kiinnittää huomiota tekijäpohjan uusiutumiseen: seuratoiminta tuottaa harrastajia, mutta ei automaattisesti seuratoiminnan rakentajia. On tärkeää seurata, siirtyvätkö nuoret harrastajista toimijoiksi vai pyöriikö seuratoiminta yhä suppeamman vapaaehtoisjoukon varassa. Olennaista on, pystytäänkö mukaan houkuttelemaan uusia vapaaehtoisia nuorista, ikääntyneistä ja monimuotoistuvasta väestöstä. Hallinnollista taakkaa keventämällä vapaaehtoisten aika ja energia saataisiin suunnattua itse toimintaan. Mukaan tulemisen kynnystä madaltaa myös se, että vapaaehtoistoimintaan voi osallistua ilman pitkäaikaista sitoutumista: yksittäisiin tapahtumiin voi lähteä mukaan täysin seurataustasta riippumatta. Tällainen kevyen osallistumisen malli voi toimia ensimmäisenä askeleena kohti pysyvämpää mukanaoloa. Seurat rakentavat kuuluvuuden tunnetta usein tiedostamattaan, mutta eivät välttämättä hyödynnä sitä riittävästi: entinen harrastaja voi palata takaisin toimijana, kun tunneside on riittävän vahva, mutta ainoastaan jos hänet osataan kutsua.

Väestön monimuotoistuminen asettaa seuratoiminnalle myös rakenteellisen haasteen, joka on jo tunnistettavissa. Seurojen viestintä ja toimintakulttuuri on usein rakennettu oletukselle, että osallistuja puhuu suomea ja tuntee valmiiksi suomalaisen seuratoiminnan käytännöt. Monikulttuuriset perheet jäävät tällöin helposti ulkopuolelle, eivät haluttomuuden, vaan kutsun ja tiedon puuttumisen vuoksi. Jotta monimuotoistuva väestö saataisiin mukaan paitsi harrastamaan myös kehittämään seuratoimintaa, tarvittaisiin ihmisiä, jotka toimivat kulttuurisina sillanrakentajina ja varmistavat osallistumisen edellytykset eri taustoista tuleville ihmisille. Laajemmin on syytä pohtia, tunnistetaanko liikunnan kansalaistoiminta jatkossa riittävän laajasti sosiaalisen pääoman, demokratian, osallisuuden ja yhteisöllisyyden rakentajana, eikä vain harrastustoiminnan järjestäjänä.

Seuratoiminnan muutoksella on suoria seurauksia myös **huippu-urheilulle**. Seurojen ammattimaistuminen ja yhtiöityminen voi muuttaa huippu-urheilun rakenteita kiihdyttämällä yksilö- ja joukkuelajien erkaantumista. Joukkuelajeissa yhtiömalli on jo vakiintuneempi, kun taas yksilölajeissa ammattilaisuus on usein mahdollista vain erillisten ammattilaistallien kautta. Kaupallistuminen voi samalla lisätä sukupuolten välistä eriarvoisuutta, jos resursseja ei kohdisteta tasa-arvoisesti. Seuratoiminnan pirstaloituminen heikentää perinteistä seura–liitto–kansainvälinen liitto -rakennetta, mikä vaikeuttaa arvokilpailuihin osallistumista ja uhkaa erityisesti perinteisten lajien huippu-urheilua. Vähemmän seurariippuvaiset, modernit lajit voivat sen sijaan menestyä myös kevyemmillä rakenteilla. Ammattilaisseurojen tulisi pystyä toimimaan taloudellisesti tuottavasti menestyäkseen, mikä haastaa suomalaisen seurakulttuurin perinteisen yleishyödyllisen toimintalogiikan ja sen kyvyn vastata kasvavan urheilumarkkinan vaatimuksiin.

Keskeisiä kysymyksiä

- Miten varmistetaan, että liikunnan kansalaistoiminta pystyy tarjoamaan liikuntapalveluita yhä moninaistuvalle väestölle sekä huomioimaan palveluissa erilaistuvat lähtökohdat (esim. perheiden ja yksilöiden erilaiset tilanteet)?
- Miten liikunnan kansalaistoiminta tunnistetaan laajemmin sosiaalisen pääoman, osallisuuden ja demokratian rakentajana eikä vain harrastustoiminnan järjestäjänä?
- Miten organisoitu seuratoiminta löytää paikkansa suhteessa kasvavaan omaehtoiseen ja yhteisölliseen liikkumiseen: kilpailijana vai kumppanina?
- Miten seuratoimintaa uudistetaan niin, että toiminnan järjestämiseen osallistuminen koetaan yhä mielekkääksi ja joustavaksi, eikä liian raskaaksi velvollisuudeksi?
- Miten varmistetaan, että nuoret harrastajat siirtyvät myös toimijoiksi ja seuratoiminnan rakentajiksi?
- Miten seuratoiminnan ammattimaistumista ja kaupallistumista hallitaan niin, että liikunta säilyy saavutettavana myös niille, joilla ei ole varaa kasvaviin kustannuksiin?

3.5 Liikunnan yritystoiminta

Tässä osiossa tarkastellaan liikunnan yritystoiminnan mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja. Teema on keskeinen, koska yritykset ovat yhä näkyvämpi osa liikunnan palvelu-, osaamis- ja työllisyyskenttää. Osassa lajeista yritysten tuottamat palvelut ovat keskeinen osa lajien harrastusmahdollisuuksia.

Lähtökohta: Yritykset ovat merkittäviä liikuntapalveluiden tuottajia eri väestöryhmille ja yhä enenevissä määrin myös merkittäviä olosuhteiden tuottajia. Liikunta-alan yritystoiminta on ollut vahvassa kasvussa viime vuosikymmeninä. Kasvua tukevat kulutuksen lisääntyminen, laaja asiakaspotentiaali sekä digitaalisten palvelujen ja sovellusten yleistyminen. Yrityksillä on myös keskeinen merkitys liikunta-alan työllistäjinä ja liikuntapoliittisina toimijoina.[12]

Sitran megatrendien näkökulmasta liikunnan yritystoimintaan vaikuttavat erityisesti väestön ikääntyminen ja monimuotoistuminen, julkisen talouden paineet sekä digitalisaation kehitys. Väestön ikääntyminen luo kasvavaa kysyntää erityisesti toimintakykyä tukeville ja ikääntyvien tarpeisiin räätälöidyille liikuntapalveluille. Julkisen talouden kiristyminen voi puolestaan siirtää palvelutuotannon painopistettä yksityiselle sektorille, mikä voi luoda yrityksille sekä kasvumahdollisuuksia että paineita vastata aiemmin julkisesti tuotettuun palvelutarpeeseen. Tekoälyn ja digitalisaation nopea kehitys avaa liikunnan yritystoiminnalle uusia mahdollisuuksia, mutta edellyttää samalla yrityksiltä jatkuvaa uudistumiskykyä ja osaamisen päivittämistä. Ilmastonmuutos asettaa liikunnan yritystoiminnalle myös kestävyyteen liittyviä vaatimuksia: kuluttajien ja rahoittajien kasvavat odotukset ekologisesta vastuullisuudesta ohjaavat yrityksiä kehittämään palvelujaan ja toimitilojaan aiempaa ympäristöystävällisemmiksi.

Kehityskulut

Seuraavassa taulukossa on kuvattu neljä mahdollista kehityskulkua, jotka jäsentävät liikunnan yritystoiminnan tulevaisuutta. Ne tekevät näkyväksi, miten kotitalouksien kulutusmahdollisuudet, hyvinvointitrendit, yksityisten palvelujen kysyntä, markkinoiden keskittyminen, digitaaliset palvelut ja julkisen sektorin kumppanuudet voivat ohjata liikunta-alan yritysten kehitystä eri suuntiin.

Kehityskulku 1	Kehityskulku 2	Kehityskulku 3	Kehityskulku 4
Aktiiviliikkujat hyödyntävät entistä enemmän yksityisiä palveluja, mikä vauhdittaa liikunta-alan kasvua. Samalla ala keskittyy: liikunta-alan suuret ketjut ja kansainväliset toimijat vahvistuvat ja ostavat pienempiä suomalaisia yrityksiä. Pienten toimijoiden asema vaikeutuu ja kilpailu vähenee.	Hyvinvointitrendin hiipuminen ja taloudelliset haasteet näkyvät myös markkinoilla. Yhä useampi ei käytä maksullisia liikuntapalveluita, mikä supistaa liikunta-alan yritystoimintaa. Samalla palvelujen monipuolisuus, saatavuus ja innovatiivisuus heikkenevät.	Yksityinen liikunta-ala kasvaa, kun yhä useampi hyödyntää harrastamisessa yksityisiä palveluja. Alalle syntyy uusia yrityksiä, palvelumalleja ja kaupallistettavia innovaatioita. Digitaaliset palvelut mahdollistavat suomalaisille liikunta-alan yrityksille kansainvälisen kasvun, mikä lisää menestystä ja monipuolistaa kotimaista tarjontaa.	Liikuntapalvelujen tuotannossa painopiste siirtyy kumppanuuksiin. Julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin monituottajamallit, kuten ulkoistaminen, palvelusetelit, kumppanuudet ja yhteisölliset alustat, yleistyvät. Ne paikkaavat resurssien rajallisuutta, mutta lisäävät samalla palvelukentän kirjavuutta ja alueellista vaihtelua.

Mitä tämä tarkoittaa?

Liikunta-alan yritystoiminnan kehitys tulee tulevaisuudessa vaikuttamaan muun muassa liikuntapalvelujen saatavuuteen ja liikunta-alan työllistymiseen sekä osaamistarpeisiin. Keskeinen kysymys on, syntyykö kasvua tavalla, joka monipuolistaa palveluja ja tavoittaa uusia väestöryhmiä sekä markkinoita, vai johtaako kehitys ennen kaikkea markkinoiden keskittymiseen ja alueelliseen eriytymiseen. Liiketoimintamahdollisuudet kasautuvat todennäköisesti sinne, missä maksukykyisiä asiakkaita on jo valmiiksi, mikä voi kaventaa palvelujen saavutettavuutta harvaan asutuilla ja taloudellisesti heikommin pärjäävillä

[12] Liikkumisen, liikunnan ja urheilun tilasto- ja ennustekatsaus / Liikunta-alan yritystoiminta. Valtion liikuntaneuvosto. Viitattu 28.5.2026. www.liikuntaneuvosto.fi

alueilla. Suurten ketjujen ja kansainvälisten toimijoiden vahvistuminen voi edelleen kaventaa palveluvalikoiman monimuotoisuutta, kun pienet paikalliset yritykset ja erikoistuneet toimijat joutuvat ahtaalle. Samalla jää nähtäväksi, syntyykö keskittymiskehityksen vastavoimana uudenlaisia pieniä ja erikoistuneita yrityksiä, jotka palvelevat juuri niitä ryhmiä ja alueita, joita suuret ketjut eivät tavoita.

Yritykset voivat täydentää julkista sektoria tuottamalla palveluita, joita julkinen sektori ei pysty tarjoamaan: yritykset voivat vastata nopeasti uusiin tarpeisiin ja tavoittaa esimerkiksi ikääntyvää väestöä, erityisryhmiä ja ottaa haltuun digitaalisia markkinoita. Tärkeää on pitää silmällä, tunnistetaanko yksityinen sektori aidosti osaksi liikunnan ekosysteemiä ja rakennetaanko yhteistyöpolkuja julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välille nykyistä systemaattisemmin. Samalla on syytä seurata, vahvistuuko yritystoiminnan laatu, vaikuttavuus ja asiakaslähtöisyys vai korostuuko lyhytjänteinen palvelujen myynti ilman pysyvää sitoutumista ja tuloksia.

Yritystoiminnan kehityksellä on linkitys myös **huippu-urheiluun**. Liikunnan yleisen vetovoiman sekä innovaatioiden väheneminen yksityisellä sektorilla voi heijastua huippu-urheiluun yhteistyökumppanuuksien vähentymisenä ja sponsoritulojen laskuna, mikä heikentäisi urheilun rahoituspohjaa. Jos taas vetovoima ja innovatiivisuus kasvaa ja uusia yrityksiä syntyy, voi huippu-urheilu hyötyä esimerkiksi palveluiden paremman saatavuuden kautta. Kehittyneiden teknologioiden ja ratkaisujen puute voi luoda urheilijoille takamatkaa suhteessa kansainvälisiin kilpailijoihin. Samalla laadukas teknologia ja tukipalvelut voivat esimerkiksi houkutella harjoittelemaan Suomeen. Monituottajamallit voivat tarjota huippu-urheilulle ratkaisun ikäluokkien pienentyessä: julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyö voi auttaa ylläpitämään riittävät resurssit ja harrastajamassat, joiden kautta tulevaisuuden huippu-urheilijat nousevat. Avoimeksi kysymykseksi jää, pystyykö suomalainen liikunta-alan yrityssektori kehittämään huippu-urheilua tukevia innovaatioita riittävän nopeasti suhteessa kansainväliseen kehitykseen vai jääkö Suomi tässä kilpajuoksussa jälkeen.

Keskeisiä kysymyksiä

- Miten varmistetaan, että liikunta-alan yritystoiminta pystyy tarjoamaan liikuntapalveluita yhä moninaistuvalle väestölle sekä huomioimaan palveluissa erilaistuvat lähtökohdat (esim. perheiden ja yksilöiden erilaiset tilanteet)?
- Miten liikunta-alan ekosysteemiä kehitetään niin, että se tuottaa sekä kaupallista kasvua että laajempia hyvinvointivaikutuksia?
- Miten julkinen, yksityinen ja kolmas sektori saadaan toimimaan aidosti yhdessä liikuntapalveluiden tuottamisessa?
- Onko suomalaisilla liikunta-alan yrityksillä riittävää uudistumiskykyä ja osaamista hyödyntää tekoälyä ja digitalisaatiota vai jääkö potentiaali käyttämättä?
- Miten Suomi asemoi itsensä kansainvälisillä liikunta-alan markkinoilla?

3.6 Liikunta-alan koulutus, työvoima, osaaminen ja tutkimus

Tässä osiossa tarkastellaan liikunta-alan koulutuksen, työvoiman, osaamisen ja tutkimuksen mahdollisia tulevaisuuden kehityskulkuja. Teema on keskeinen, koska alan kyky vastata muuttuviin tarpeisiin riippuu siitä, millaista osaamista koulutetaan, miten työvoimaa saadaan alalle ja kuinka hyvin tutkimustieto siirtyy käytäntöön. Myös toimintaympäristö muuttuu tavalla, joka kasvattaa osaamisvaatimuksia, haastaa koulutuksen reagointikykyä ja korostaa monialaista yhteistyötä.

Lähtökohta: Liikunta-alan osaamistarpeiden arvioidaan kasvavan erityisesti korkeakoulutasolla, kun tarve digiosaamiselle, tiedon käsittelylle, laajalle hyvinvointiosaamiselle sekä vuorovaikutus- ja yhteistyötaidoille vahvistuu. Alalla on myös tarve uusille työnkuville, joilla vastataan nykyajan haasteisiin. Liikunta-ala näyttäytyy edelleen vetovoimaisena, valmistuneet ovat valtaosin tyytyväisiä tutkintoihinsa ja valmistuneet työllistyvät hyvin, vaikka työ on usein osa-aikaista. Liikuntaan liittyvää tutkimusta tehdään Suomessa useilla tahoilla ja tasoilla sekä eri tieteenaloilla. Tutkimustoiminta on kasvanut, ja liikuntaan liittyvän monitieteisen tiedon merkitys korostuu tulevaisuudessa entisestään.[13]

Sitran megatrendien näkökulmasta liikunta-alan koulutukseen, työvoimaan, osaamiseen ja tutkimukseen vaikuttavat erityisesti demografinen muutos, työelämän murros sekä digitalisaation kehitys. Väestön ikääntyminen ja monimuotoistuminen muuttavat liikunta-alan osaamistarpeita: tarvitaan aiempaa monipuolisempaa ja eri alojen välistä osaamista. Tekoälyn ja digitalisaation nopea kehitys muuttaa liikunta-alan työnkuvia ja osaamisvaatimuksia: digitaaliset palvelut, älylaitteet, datapohjainen valmennus ja tekoälysovellukset edellyttävät uudenlaista teknologista osaamista, mikä asettaa paineita sekä koulutuksen sisällöille että jatkuvalle oppimiselle. Teknologinen murros luo alalle kokonaan uusia työnkuvia samalla, kun osa perinteisistä tehtävistä muuttuu. Tämä on osa laajempaa työelämän murrosta, jossa työnkuvien sisällöt uudistuvat nopeasti.

Kehityskulut

Seuraavassa taulukossa on kuvattu neljä mahdollista kehityskulkua, jotka jäsentävät liikunta-alan koulutuksen, työvoiman ja osaamisen tulevaisuutta. Ne näyttävät, miten alan vetovoima, koulutusrakenne, osaamistarpeiden muutos ja työllisyys voivat vahvistaa tai heikentää alan kykyä vastata muuttuviin tarpeisiin. Alan tutkimuksen roolia ei ole sisällytetty seuraavaksi tarkasteltaviin kehityskulkuihin, sillä skenaariotyössä kustakin teemasta valittiin ne epävarmuustekijät, joihin koettiin liittyvän eniten epävarmuutta ja merkittävyyttä. Alan tutkimusta tarkastellaan sen sijaan erikseen tämän luvun myöhemmässä osassa.

Kehityskulku 1	Kehityskulku 2	Kehityskulku 3	Kehityskulku 4
Työnkuvien osaamisvaatimukset kasvavat liikunta-alalla. Tehtävissä korostuu yhä enemmän monialainen asiantuntijaosaaminen. Siksi korkeakoulutuksen merkitys vahvistuu, ja ammatillisen koulutuksen rooli painottuu aiempaa selvemmin käytännön ohjaus- ja toteutustehtäviin.	Liikunta-ala menettää vetovoimaansa koulutusalana. Työsuhteiden osa-aikaisuus lisääntyy, palkkataso jää matalaksi ja osa valmistuneista siirtyy muille aloille.	Liikunta-alan osaamistarpeet kasvavat ja monipuolistuvat. Alalle syntyy uusia erikoistuneita työnkuvia. Työllisyys säilyy hyvänä ja ala houkuttelee motivoitunutta työvoimaa, mikä vahvistaa osaamisen laatua ja kykyä vastata muuttuviin tarpeisiin.	Osaamistarpeet muuttuvat nopeammin kuin koulutus, mikä synnyttää osaajapulaa. Muutosten nopea tahti heikentää luottamusta siihen, että koulutus pysyy osaamistarpeiden perässä. Tämä heikentää edelleen kykyä vastata monituottajamallien ja eriytyvien asiakastarpeiden haasteisiin.

[13] Liikkumisen, liikunnan ja urheilun tilasto- ja ennustekatsaus / Liikunta-alan koulutus, työvoima, osaaminen ja tutkimus. Valtion liikuntaneuvosto. Viitattu 28.5.2026. www.liikuntaneuvosto.fi

Mitä tämä tarkoittaa?

Liikunta-alan koulutuksen ja osaamisen taso vaikuttaa välillisesti koko väestön **liikkumisen** edellytyksiin. Osaava ja motivoitunut ammattilaiskunta on edellytys laadukkaille, liikkumista tukeville palveluille kaikissa väestöryhmissä. Jos ala menettää vetovoimaansa ja osaajapula kasvaa, kärsivät eniten ne, jotka tarvitsevat eniten tukea liikkumiseen: ikääntyvät, erityisryhmät ja vähän liikkuvat. Olennaista on myös huomioida koulutus- ja tutkimus-kehittämis- ja innovaatiotoiminnan (TKI) alueellinen sijoittuminen: jos osaamisen kehittämisen rakenteet eivät ole siellä, missä väestö, työvoiman tarve ja uudet osaamistarpeet kasvavat, myös alan vaikuttavuus kärsii.

Teeman tulevaisuutta määrittää se, onnistuuko ala uudistamaan osaamista, koulutusta ja tutkimuksen hyödyntämistä samaa tahtia kuin työnkuvat, palvelut ja asiakastarpeet muuttuvat. Keskeinen riski on osaajapula: osaamistarpeet voivat muuttua nopeammin kuin koulutus ehtii reagoida, samalla kun työn vetovoimaa heikentävät osa-aikaisuus, matala palkkataso ja epäselvä käsitys koulutuksen käytännön hyödyistä. Mahdollisuus liittyy siihen, että liikunta-ala onnistuu rakentamaan monialaisia osaamispolkuja, joustavaa täydennyskoulutusta ja uusia erikoistuneita työnkuvia sekä vahvempia yhteyksiä tutkimuksen, koulutuksen ja käytännön työn välille.

On tärkeää myös pohtia, uudistuuko liikunta-alan koulutus riittävän nopeasti, jotta se voi vastata monimuotoistuvan yhteiskunnan tarpeisiin. Koulutus tuottaa substanssiosaamista, mutta ei välttämättä riittävästi sosiaalisia taitoja ja osaamista, jota tarvitaan ihmisten kanssa työskennellessä. Tulevaisuuden liikunnan ammattilainen tarvitsee pedagogisia taitoja, kohtaamisen taitoja ja kulttuurista ymmärrystä. Kyse ei ole arvoihin liittyvistä periaatteista vaan konkreettisesta ammattitaidosta: kyvystä kohdata erilaisia ihmisiä erilaisissa tilanteissa. Jos koulutus ei tuota näitä valmiuksia, kenttä täyttyy ammattilaisista, jotka hallitsevat substanssin, mutta eivät hallitse taitoja, joita tarvitaan ihmisten kanssa työskennellessä.

Liikunta-alan koulutuksen kehityksellä voi olla vaikutusta **huippu-urheilun** tuloksellisuuteen. Mikäli koulutuksen taso tai vetovoima heikkenee, huippu-urheilussa saatetaan kohdata aivovuotoa: urheilijat ja valmentajat voivat hakeutua maihin, joissa korkeatasoista valmennusosaamista ja ammattimaisia kehittymismahdollisuuksia on paremmin tarjolla. Pitkällä aikavälillä tämä saattaa vaikuttaa kotimaisen huippu-urheilun perustan kehittymiseen. Osaamisen vahvistuessa tilanne voi kääntyä päinvastaiseksi, sillä laadukkaampi valmennus voi parantaa urheilijoiden kilpailukykyä ja mahdollisesti houkutella myös ulkomaisia urheilijoita ja valmentajia Suomeen.

Huippu-urheilu nojaa yksilölliseen, pitkälle erikoistuneeseen valmennukseen, jossa käytännön kokemus on tärkeässä roolissa. Jos koulutuksen painotus on vahvasti teoreettinen, riskinä on, että käytännöllinen huippu-urheiluosaaminen jää vähemmälle huomiolle. Lisäksi korkeampi koulutustaso voi nostaa valmentajien palkkatasoa, mikä saattaa luoda haasteita lahjakkaiden urheilijoiden mahdollisuuksille laadukkaaseen valmennukseen taloudellisista syistä. Onkin tärkeää seurata, pystyykö suomalainen liikunta-alan koulutus tuottamaan sekä laaja-alaista hyvinvointiosaamista että huippu-urheilun edellyttämää erikoisosaamista, vai muodostuuko näiden kahden välille ajan myötä kasvava kuilu.

Liikunta-alan tutkimuksesta

Liikunta-alan TKI-toiminnan keskeisimmiksi haasteiksi tunnistetaan tutkimustiedon ja käytännön välinen kuilu sekä verkostoitumisen puute. Tutkimustieto ei tavoita riittävästi päättäjiä eikä käytännön toimijoita, ja toisaalta kentän tarpeet eivät välity tutkijoille. Käytännön ammattilaisten mukaan ottaminen kehittämistyöhön on tärkeää, jotta tulokset eivät jää liian kapeakatseisiksi.

Liikunta-alan TKI-toimijat ovat hajautuneet, mikä heikentää yhteisten resurssien hyödyntämistä ja tulosten juurtumista käytäntöön. Verkoston rakentaminen ja johtaminen on ratkaiseva kysymys, ja yhteistyö muiden alojen TKI-toimijoiden kanssa on tärkeää, sillä liikunta-alalla hyödynnettäviä malleja on vähän.

Rahoituksen hankeluonteisuus ohjaa kehittämään jatkuvasti uusia ratkaisuja sen sijaan, että hyödynnettäisiin pitkäjänteisesti jo olemassa olevia toimintamalleja. Yksityisen rahoituksen kasvattaminen julkisen rinnalle on tunnistettu tärkeäksi teemaksi.

Keskeisiä kysymyksiä

- Miten liikunta-alan vetovoimaa koulutusalana ylläpidetään ja parannetaan?
- Miten liikunta-alan koulutus uudistuu riittävän nopeasti vastaamaan muuttuvan yhteiskunnan ja työelämän tarpeisiin?
- Miten varmistetaan, että koulutus tuottaa sekä laaja-alaista hyvinvointiosaamista että huippu-urheilun edellyttämää erikoisosaamista?
- Miten liikunta-ala hyödyntää teknologisen murroksen synnyttämiä uusia työnkuvia ja mahdollisuuksia?
- Miten tutkimustiedon vaikuttavuutta voidaan parantaa, ja saada tutkittu tieto entistä paremmin päätöksenteon ja käytännön työn tueksi?
- Miten liikunta-alan hajautuneet TKI-toimijat saadaan toimimaan verkostona niin että resurssit ja tulokset hyödyttävät koko alaa?
- Miten liikunta-alan tutkimuksen resursseja saataisiin kasvatettua ja tuettua tutkimusta pitkäjänteisemmin?

3.7 Kilpa- ja huippu-urheilu sekä ammattiurheilu

Kilpa- ja huippu-urheilu sekä ammattiurheilu muodostavat laajan kokonaisuuden, mutta tässä osiossa tarkastelu rajautuu erityisesti huippu-urheiluun ja sen tulevaisuuden kehityskulkuihin. Teema on keskeinen, koska huippu-urheilulla on itseisarvon lisäksi omat vaikutuksensa suomalaiseen yhteiskuntaan ja väestöön muun muassa yhteenkuuluvuuden ja yhteisöllisyyden, hyvän mielen ja ilon tuottajina sekä Suomen kansainvälisen tunnettuuden lisääjänä. Samalla toimintaympäristö muuttuu tavalla, joka haastaa rahoitusta ja eettisiä lähtökohtia.

Lähtökohta: Kilpa- ja huippu-urheilua muokkaavat yhä vahvemmin globalisaatio, kaupallistuminen, valtioiden kasvavat panostukset ja median merkityksen kasvu, jotka muuttavat sekä kilpailua että rahoituksen rakennetta. Monissa lajeissa kansainvälinen kilpailu on koventunut. Suomi on menettänyt asemiaan kansainvälisessä huippu-urheilussa 2010-luvulla etenkin olympialajeissa ja kesälajeissa, vaikka joukkuelajeissa Suomen profiili on noussut 2000-luvulla. Kiinnostus huippu-urheilua kohtaan on säilynyt melko vahvana lähes koko 2000-luvun. Julkisen rahoituksen paineet, heikentynyt kansainvälinen menestys ja lisääntyvät eettiset kysymykset korostavat tarvetta selkeämmälle strategiselle ohjaukselle ja toimivammalle huippu-urheilujärjestelmälle. Urheilun ammattimaistuminen jatkuu, mutta sen kehitys on toistaiseksi maltillista ja painottuu vahvasti miesten urheiluun.[14] [15]

Sitran megatrendien näkökulmasta kilpa- ja huippu-urheiluun sekä ammattiurheiluun vaikuttavat erityisesti talouden murros, ilmastonmuutos sekä digitalisaation kehitys. Talouden perustan rakoileminen voi heijastua huippu-urheiluun laajasti: noususuhdanne vahvistaa tuloja, kun taas talouden heikkeneminen näkyy nopeasti rahoituspohjan kaventumisena. Ilmastonmuutos asettaa huippu-urheilulle sekä käytännöllisiä että eettisiä haasteita. Talviolosuhteiden heikkeneminen vaikeuttaa perinteisten talvilajien harjoittelua ja kilpailujärjestelyjä. Lisäksi kansainvälisiin urheiluorganisaatioihin liittyvät eettiset kysymykset, kuten arvokisojen järjestäminen ihmisoikeusrikkomuksista tunnetuissa maissa tai tapahtumien suuri hiilijalanjälki, kasvattavat kriittistä julkista keskustelua ja voivat vaikeuttaa rahoituksen saamista. Samaan aikaan geopoliittinen epävakaus voi vaikuttaa esimerkiksi kansainväliseen urheiluyhteistyöhön, arvokisajärjestelyihin ja Suomen asemaan kansainvälisessä urheilupolitiikassa.

Kehityskulut

Seuraavassa taulukossa on kuvattu neljä mahdollista kehityskulkua, jotka jäsentävät erityisesti huippu-urheilun yhteiskunnallista asemaa ja sitä, miten se voi vahvistua, säilyä, heikentyä tai muuttua esimerkiksi kansainvälisen menestyksen, eettisten ja ilmastokysymysten, kaupallistumisen, kansallisen näkyvyyden ja yhteisöllisyyden kautta.

[14] Liikkumisen, liikunnan ja urheilun tilasto- ja ennustekatsaus / Huippu-urheilu ja ammattiurheilu. Valtion liikuntaneuvosto. Viitattu 28.5.2026. www.liikuntaneuvosto.fi

[15] Opetus- ja kulttuuriministeriö (2025). Selvitys huippu-urheilujärjestelmän kehittämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2025:2. Helsinki.

Kehityskulku 1	Kehityskulku 2	Kehityskulku 3	Kehityskulku 4
Huippu-urheilun yhteiskunnallinen asema säilyy nykyisen kaltaisena. Se kiinnostaa edelleen, vaikka kansainvälinen menestys ei ole parantunut. Osa suomalaisista perinnelajeista menettää edellytyksiään heikentyvien harjoitteluolosuhteiden vuoksi (esim. talvilajit) ja suositut kansainväliset lajit puolestaan lisääntyvien eettisten ongelmien (esim. arvokisat ja ihmisoikeusrikkomukset) takia. Niiden rinnalle nousee uusia lajeja, joissa kansallista menestystä rakennetaan tavoitteellisesti ja jotka pystyvät paremmin vastaamaan muuttuvan toimintaympäristön haasteisiin.	Liikkumisen ja liikunnan harrastamisen vähäisyys ohjaa huomiota yhä enemmän kansallisella tasolla väestön liikkumisen edistämiseen kansanterveydellisistä ja -taloudellisista syistä. Samalla huippu-urheilun yhteiskunnallinen merkitys heikkenee. Kansainvälisten urheiluorganisaatioiden eettiset ja ilmastoon liittyvät kysymykset lisäävät kritiikkiä. Tämä vaikeuttaa rahoituksen saamista sekä julkiselta että yksityiseltä sektorilta ja horjuttaa alan kestävää kehitystä.	Huippu-urheilun yhteiskunnallinen asema vahvistuu. Kansallismielisyys, tarve kansainväliseen näkyvyyteen, huippu-urheilun taloudellisen merkityksen kasvu ja parantunut menestys nostavat arvostusta. Samalla huippu-urheilu vastaa aiempaa paremmin eettisiin haasteisiin, ja sen merkitys yhteisöllisyyden luojana kasvaa. Houkuttelevuutta lisää se, että huippu-urheilijan ura näyttäytyy taloudellisesti realistisempana useammassa lajissa. Tämä vahvistaa huippu-urheilun imua ja saa yhä useamman nuoren suuntaamaan tavoitteellisesti huippu-urheilijan polulle.	Huippu-urheilussa korostuvat viihteellisyys, kaupallisuus ja yksilöt, erityisesti yksittäiset urheilijat ja heidän henkilöbrändinsä, minkä myötä urheilun itseisarvo ja varsinainen urheilusuoritus jäävät osin taustalle. Kansainvälisesti kiinnostavat lajit nousevat keskiöön, kun yleisöt, sponsorit ja media seuraavat aiempaa vahvemmin globaaleja urheilumarkkinoita. Kansainvälinen kilpailu kovenee, kun yhä useammat valtiot panostavat huippu-urheiluun strategisesti ja taloudellisesti. Suomi ei pysy mukana tässä kehityksessä, mikä heikentää menestystä ja rapauttaa huippu-urheilun yhteiskunnallista asemaa.

Mitä tämä tarkoittaa?

Huippu-urheilu tuottaa esikuvia, joilla voi olla vaikutusta urheilun aloittamiseen ja urheilu-uraan. Menestyvä ja eettisesti kestävä huippu-urheilu voi kannustaa hakeutumaan lajien pariin niin harrastajana kuin katsojana, kun taas eettiset skandaalit tai urheilun etääntyminen tavallisten ihmisten arjesta voivat heikentää tätä vaikutusta. Huippu-urheilun tulevaisuudessa ratkaisevaa onkin, säilyykö sen yhteiskunnallinen oikeutus ja kiinnostavuus vai heikkeneekö asema esimerkiksi eettisten ongelmien vuoksi.

Keskeinen riski on, että huippu-urheilu eriytyy yhä kauemmas muusta liikuntakulttuurista: näkyvyys, raha ja kiinnostus kasautuvat harvoille lajeille ja toimijoille, kun media, sponsorit ja yleisö seuraavat yhä valikoivammin vain kaupallisesti kiinnostavimpia lajeja. Tämä voi luoda mielikuvan, jossa vain tietynlainen urheilu näyttäytyy arvokkaana, mikä voi vähentää kiinnostusta harrastaa lajeja, jotka jäävät julkisuuden ulkopuolelle.

Jos huippu-urheilun yhteiskunnallinen asema heikkenee, kysymykseksi nousee, ohjataanko julkisia resursseja enemmän muualle, kuten väestön liikkumisen edistämiseen ja hyvinvointivaikutusten tavoitteluun. Jos huippu-urheilussa sen sijaan pystytään ratkaisemaan eettisiä haasteita sekä vahvistamaan yhteyttä seuratoimintaan ja nuorten polkuihin, voi sen yhteiskunnallinen merkitys ja **liikuntaan ja liikkumiseen** innostava vaikutus puolestaan vahvistua.

Huippu-urheilun keskeinen jakolinja ei kulje enää niinkään perinteisten ja uusien lajien välillä, vaan niiden toimijoiden välillä, jotka kykenevät uudistumaan ja niiden, jotka eivät siihen pysty. Kyky vastata eettisiin haasteisiin, sukupuolten väliseen tasa-arvoon, monimuotoistuvaan yhteiskuntaan ja muuttuvaan toimintaympäristöön ratkaisee enemmän kuin lajin historia.

Mitä vähemmän yhteiskunta rahoittaa ja resursoi huippu-urheilua, sitä heikommat mahdollisuudet sillä on ohjata urheilun sisältöjä ja arvoja. Kaupallistuminen tuo uusia resursseja, mutta voi samalla heikentää eettistä ohjattavuutta ja lisätä viihdearvon korostumista urheilullisten tavoitteiden kustannuksella. Esimerkiksi rahapeliyhtiöiden tulo urheilun rahoittajiksi tuo mukanaan merkittäviä taloudellisia

mahdollisuuksia, mutta myös haasteita: rahoitus ohjautuu kaupallisten intressien mukaan suosituimmille lajeille ja huippu-urheilun kapealle kärjelle, kun taas pienemmät lajit voivat jäädä kokonaan ilman tukea. Samaan aikaan huippu-urheiluun olisi tärkeää saada kanavoitua yhä enemmän yksityistä rahoitusta, sillä pelkillä julkisilla resursseilla huippu-urheilua ei pystytä tukemaan riittävästi suhteessa verrokkimaihin. Keskeinen haaste on turvata laaja ja monimuotoinen harrastajapohja, lahjakkuuksien tunnistaminen ja urheilijoiden polut tilanteessa, jossa kilpailu nuorista kiristyy ja lajikenttä pirstaloituu.

Huippu-urheilun kestävä tulevaisuus rakentuu vahvimmillaan laajalle kulttuuriselle pohjalle, jossa menestys kumpuaa yhteiskunnassa elävästä urheilukulttuurista eikä nojaa liiaksi yksittäisiin tähtiin. Tähän liittyy myös kysymys siitä, miten väestön monimuotoisuuden tarjoama huippuosaajapotentiaali voitaisiin tunnistaa ja hyödyntää nykyistä paremmin. On tärkeää seurata, miten ammattilaisnäkymät kehittyvät eri lajeissa ja sukupuolten välillä: jos huippu-urheilijan ura on taloudellisesti realistinen vain harvoissa lajeissa, saattaa se kaventaa nuorten halukkuutta suuntautua huipulle ja vaikuttaa samalla lahjakkuuspohjan kehittymiseen.

Keskeisiä kysymyksiä

- Miten Suomi voi rakentaa asemaansa kansainvälisenä huippu-urheilumaana ja mitä se todellisuudessa vaatii?
- Miten huippu-urheilu voi säilyttää yhteiskunnallisen oikeutuksensa tilanteessa, jossa eettiset ongelmat, ilmastokysymykset ja kasvava eriarvoisuus haastavat sen asemaa? Miten suomalainen huippu-urheilu vastaa eettisiin haasteisiin?
- Miten varmistetaan, että kaikilla lapsilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet harrastaa ja tavoitella huippu-urheilijan uraa, eikä se ole perhetaustaan tai asuinalueeseen liittyvä etuoikeus?
- Miten huippu-urheilijan ja valmentajan urasta tehdään taloudellisesti realistinen vaihtoehto useammassa lajissa ja eri sukupuolille?
- Miten turvataan perinteisten talvilajien tulevaisuus tilanteessa, jossa harjoitteluolosuhteet heikkenevät ilmastonmuutoksen myötä?

4 Lopuksi

4 Lopuksi

Tässä raportissa on esitelty neljä vaihtoehtoista skenaariotarinaa liikkumisen, liikunnan ja urheilun tulevaisuusnäkymistä 2040–2050-luvuilla. Sen lisäksi kehityskulkuja on tarkasteltu seitsemän teeman näkökulmasta: väestön liikkuminen, liikunnan harrastaminen ja toimintakyky, liikunnan olosuhteet, kuntien liikuntapalvelut, liikunnan kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö, liikunnan yritystoiminta, liikunta-alan koulutus, työvoima, osaaminen ja tutkimus sekä kilpa- ja huippu-urheilu ja ammattiurheilu. Jokaisessa teemaluvussa on kuvattu lähtötilanne, teeman yhteys Sitran megatrendeihin, esitelty teemaan liittyvät kehityskulut sekä pohdittu, mitä nämä tarkoittavat liikkumisen, liikunnan ja urheilun kannalta. Kukin teemaluku tiivistyy skenaariotyön pohjalta nouseviin keskeisiin kysymyksiin tulevaisuuden pohdinnan tueksi.

Lopuksi onkin syytä vielä palata siihen, mitä skenaariot kokonaisuutena avaavat liikkumisen, liikunnan ja urheilun tulevaisuudesta. Skenaariot eivät ole keskenään kilpailevia ennusteita, vaan tapa hahmottaa tulevaisuutta. Mikään tämän raportin skenaarioista tuskin toteutuu sellaisenaan, vaan todellisuus tulee mitä todennäköisimmin olemaan jokin yhdistelmä eri skenaarioista.

Skenaariot avaavat vaihtoehtoisia näkymiä siihen, miten liikkumisen, liikunnan ja urheilun toimintaympäristö voi kehittyä. Niiden keskeinen viesti on, ettei tulevaisuus määräydy yhden tekijän tai edes muutamien tekijöiden perusteella, vaan muodostuu lukuisten yhteiskunnallisten, taloudellisten, kulttuuristen ja teknologisten muutosten yhteisvaikutuksesta. Skenaariot on rakennettu edustamaan mahdollisimman erilaisia tulevaisuuksia, jotta muutoksen koko laajuus voidaan hahmottaa ymmärrettävällä tavalla. Tämä tarkoittaa myös sitä, että ensisilmäyksellä kielteisiltä vaikuttavista skenaarioista voikin löytyä mahdollisuuksia ja myönteisiltä vaikuttavista haavoittuvuuksia. Työssä laaditut skenaariot eivät myöskään sulje pois muita mahdollisia tulevaisuuksia.

Raportin keskeinen hyöty on siinä, että se tukee yhteistä pohdintaa siitä, millaista tulevaisuutta halutaan rakentaa ja millaisiin kehityskulkuihin olisi syytä varautua jo nyt. Tarkoituksena ei ole tuottaa yhtä oikeaa näkemystä, vaan herättää kysymyksiä ja tehdä näkyväksi erilaisia mahdollisia kehitysvaihtoehtoja. Yksimielisyyttä ei tarvita, mutta avoin tarkastelu auttaa käymään rakentavaa keskustelua siitä, millaisia valintoja pidetään toivottavina. On myös syytä muistaa, että osa kuvatuista trendeistä, kuten väestörakenteen muutos ja ilmastonmuutos, etenee jo nyt. Ne eivät odota päätöksentekoa, mikä tekee ennakoivista valinnoista entistä tärkeämpiä.

Skenaarioita voidaan hyödyntää monin tavoin ja eri näkökulmista. Yksi tapa lähestyä niitä on tarkastella kehityskulkuja eri väestöryhmien kannalta: mitä skenaariot tarkoittavat esimerkiksi lasten ja nuorten, ikääntyvien, liikuntarajoitteisten tai maahanmuuttajataustaisten henkilöiden näkökulmasta? Toinen tapa on pohtia skenaarioiden merkitystä eri organisaatioiden ja toimijoiden kannalta: mitä ne tarkoittavat esimerkiksi kunnille, hyvinvointialueille, urheiluseuroille, liikunta-alan yrityksille tai oppilaitoksille?

Tässä raportissa ei ole ollut mahdollista ottaa kantaa kaikkiin näihin näkökulmiin, mutta skenaariot tarjoavat pohjan juuri tällaiselle kohdennetulle keskustelulle ja analyysille. Niitä voidaan hyödyntää strategiatyössä, päätöksenteossa, toiminnan suunnittelussa, yhteistyön rakentamisessa sekä eri toimijoiden välisen yhteisen tilannekuvan vahvistamisessa. Erityisen tärkeää on tunnistaa, mitä kehityksessä on syytä seurata, mihin muutoksiin voidaan vaikuttaa ja millaisia valintoja tarvitaan toivottavien tulevaisuuksien vahvistamiseksi. Skenaariot eivät myöskään ole kertaluonteinen harjoitus: niitä on syytä päivittää toimintaympäristön muuttuessa, ja tämä raportti on tarkoitettu elävän keskustelun pohjaksi, ei lopulliseksi vastaukseksi.

Toivottavien tulevaisuuksien rakentaminen ei onnistu yhden sektorin voimin. Se edellyttää julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin aiempaa tiiviimpää yhteistyötä, jaettua tilannekuvaa ja kykyä toimia yhteisten tavoitteiden edistämiseksi myös silloin, kun resurssit ovat niukat. Aiempaa tiiviimpää yhteistyötä on tehtävä niin sektorien välillä kuin sektorien sisällä. Jokaisella on oma roolinsa siinä, mihin suuntaan kehitys kulkee.

Tulevaisuuden kannalta olennaista on, pystytäänkö liikkumisen, liikunnan ja urheilun kentällä tekemään riittävän ajoissa sellaisia ratkaisuja, jotka vahvistavat yhdenvertaisuutta, tasa-arvoa, toimintakykyä, osallisuutta ja kestävyyttä. Lopulta kyse ei ole vain siitä, miten liikutaan, harrastetaan tai urheillaan, vaan siitä, millaiseksi suomalainen arki, hyvinvointi ja yhteiskunta rakentuvat tulevina vuosikymmeninä. Liikkuminen on sekä yksilön että yhteiskunnan voimavara. Sen tulevaisuus tehdään valinnoilla, joita tehdään jo tänään.

5 Miten skenaariotyö syntyi?

5 Miten skenaariotyö syntyi?

Skenaariot eivät ole syntyneet tyhjiössä, vaan niiden taustalla vaikuttavat sekä laajemmat yhteiskunnalliset kehityskulut että työn aikana tehdyt valinnat. Tässä luvussa kuvataan ensin skenaariotyötä taustoittavat megatrendit ja sen jälkeen työn eteneminen, keskeiset vaiheet ja valinnat sekä toteutustapa.

5.1 Keskeiset megatrendit työn taustalla

Skenaariotyön taustalla on tunnistettu joukko laajoja ja pitkäkestoisia kehityskulkuja, jotka muokkaavat myös liikkumisen, liikunnan ja urheilun tulevaisuutta Suomessa. Megatrendit eivät yksin määrää tulevaisuutta, mutta ne muodostavat kehikon, jonka puitteissa erilaiset mahdolliset kehityspolut rakentuvat. Luvussa esitellyt megatrendit on valittu pohjautuen Sitran selvitykseen megatrendeistä 2026.[16]

Keskeisimmät megatrendit:

Kaupungistuminen: Kaupungistuminen jatkuu globaalisti, ja suuri osa väestönkasvusta tapahtuu kaupungeissa. Suomessa väestö keskittyy eteläiseen Suomeen ja suuriin kasvukeskuksiin, mikä syventää eroa kasvavien alueiden ja muuttotappiokuntien välillä.

Väestökehitys: Suomen väestö ikääntyy, syntyvyys on historiallisen matalaa ja väestönkasvu perustuu maahanmuuttoon. Työikäisen väestön määrä ja hyvinvointivaltion kestävyys riippuvat yhä enemmän maahanmuutosta, työurien pituudesta ja osaamisen kehittämisestä.

Ilmastonmuutos: Ilmastonmuutos ja luontokato ovat jo konkreettisia ilmiöitä, joiden vaikutukset näkyvät Suomessa ja maailmalla. Planetaarisia rajoja on ylitetty, sään ääri-ilmiöt lisääntyvät ja yhteiskunnan on sekä hillittävä muutosta että sopeuduttava sen vaikutuksiin.

Talous: Talous kytkeytyy yhä tiiviimmin geopolitiikkaan, teknologiaan ja resurssien saatavuuteen. Suomen talouskasvu on ollut heikkoa, mutta uudistumisen mahdollisuuksia nähdään korkean tuottavuuden teknologiasovelluksissa, osaamisessa ja kestävissä ratkaisuissa.

Teknologian kehitys: Teknologian kehitys kiihtyy, ja erityisesti tekoäly muuttaa yhteiskunnan, talouden, koulutuksen ja päätöksenteon perustaa. Digitalisaatio näkyy arjen muutoksissa esimerkiksi palveluissa, vuorovaikutuksessa sekä työn tekemisen tavoissa.

Muita keskeisiä laajoja ilmiöitä:

Polarisaatio: Polarisaatio on läpileikkaava ilmiö, joka tämän työn kontekstissa tarkoittaa muun muassa mahdollisuuksien, olosuhteiden, ajatusten ja kehityksen eriytymistä. Eriytyminen voi olla esimerkiksi alueellista, sosiaalista tai taloudellista.

Elinolot: Hyvinvoinnin, terveyden ja toimeentulon erot ovat kasvussa. Alueiden eriytyminen, terveyshaasteet sekä muun muassa lapsiperheköyhyys ja mielenterveyden ongelmien kasvu heijastuvat erilaistuviin elinoloihin. Myös väestö ja palvelut keskittyvät, mikä haastaa alueiden välistä yhdenvertaisuutta.

[16] Dufva, M., Kiiski-Kataja, E. & Lähdemäki-Pekkinen, J. 2026. Megatrendit 2026: Kohti uutta yhteiskuntasopimusta. Sitra, Helsinki. https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2026

Ajankäyttö: Digitalisaatio ja tekoäly muuttavat työtehtäviä. Etä- ja hybridityö ovat yleistyneet ja pidentyvät työurat lisäävät jatkuvan oppimisen tarvetta. Työ, opiskelu, hoiva, vapaa-aika ja vapaaehtoistyö voivat vuorotella eri elämänvaiheissa aiempaa joustavammin. Samalla digitalisoituva ympäristö, päällekkäiset kriisit ja tulevaisuusnäkymien puute lisäävät kuormitusta.

Arvot ja asenteet: Arvojen, asenteiden, taustojen ja kulttuurien moninaisuus kasvaa. Tämä korostaa tarvetta vastaanottavaiselle ilmapiirille, monimuotoisuuden arvostamiselle, sukupolvien väliselle oikeudenmukaisuudelle ja luottamuksen vahvistamiselle.

5.2 Skenaariotyön vaiheet

Seuraavaksi kuvataan tiivistetysti skenaariotyön toteutusvaiheet ja työn eteneminen vaihe vaiheelta. Luvussa avataan prosessin keskeiset työvaiheet taustatyöstä ja epävarmuustekijöiden valinnasta kehityskulkujen laadintaan, konsistenssiarvioihin, mallinnukseen, varsinaisten skenaariotarinoiden muodostamiseen sekä tulkintojen tekemiseen.

Työ perustuu Seeven ja Vilkkumaan (2022)[17] kehittämään skenaariomenetelmään.

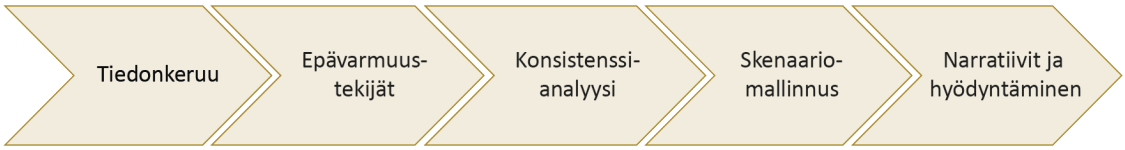

Kuva 2: *Skenaariotyön vaiheet.*

Tausta-aineiston analyysi

Ensimmäisessä vaiheessa toteutettiin taustatiedon jäsentäminen. Tausta-aineisto koostui lukuisista liikunta-alan nykytilaan, muutoksiin ja tulevaisuuteen liittyvistä dokumenteista.

Valtion liikuntaneuvoston tilasto- ja ennustekatsaus toimi työssä keskeisenä tietopohjana. Tilasto- ja ennustekatsaus on valtion liikuntaneuvoston sihteeristön yhteistyössä eri alojen asiantuntijoiden kanssa toteuttama mittaritiedoista, havainnoista ja johtopäätöksistä koostuva tietopaketti, joka kattaa yhteensä kolmetoista teema-aluetta. Työvaiheessa tavoitteena oli hahmottaa, millaisia tulevaisuuskuvia alan teemoihin liittyen on jo tunnistettu ja miten käsillä olevan työn myötävaikutus kytketään osaksi laajempaa liikkumisen, liikunnan ja urheilun tulevaisuuden kokonaisuutta.

Tausta-aineiston jäsentämisen keskeisenä tuotoksena tunnistettiin erilaisia **muutostekijöitä**. Muutostekijät jakautuivat seitsemän eri teeman alle. Kuhunkin teemaan tunnistettiin noin kymmenen muutostekijää.

[17] Seeve, T. & Vilkkumaa, E. 2022. Identifying and visualizing a diverse set of plausible scenarios for strategic planning. European Journal of Operational Research, 298(2), 596–610.

Teemat:

1. Väestön liikkuminen, liikunnan harrastaminen ja toimintakyky
2. Liikunnan olosuhteet
3. Kuntien liikuntapalvelut
4. Liikunnan kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö
5. Liikunnan yritystoiminta
6. Liikunta-alan koulutus, työvoima, osaaminen ja tutkimus
7. Kilpa- ja huippu-urheilu sekä ammattiurheilu

Asiantuntijakyselyt

Seuraavassa työvaiheessa toteutettiin kaksi asiantuntijakyselyä laajalle liikunta-alan asiantuntijajoukolle.

Asiantuntijat edustivat eri sektoreita ja organisaatioita kuten järjestöjä ja yhdistyksiä, kuntia ja kaupunkeja, hyvinvointialueita, valtion virastoja tai ministeriöitä, koulutusorganisaatioita, tutkimuslaitoksia sekä yrityksiä.

Ensimmäisessä kyselyssä vastaajat (n=166) arvioivat taustatyössä tunnistettuja muutostekijöitä kahdesta näkökulmasta: 1) Kuinka merkittävä vaikutus muutoksella on? 2) Kuinka paljon epävarmuuksia muutos sisältää? Vastaaja sai valita, minkä edellä mainitun teeman tai teemojen muutostekijöitä arvioi. Lisäksi vastaajat saivat ehdottaa mahdollisia puuttuvia muutostekijöitä vapaassa tekstikentässä. Ensimmäinen kysely toteutettiin marras-joulukuussa 2025.

Ensimmäisen kyselyn pohjalta **jatkotyöstöön valittiin ne muutostekijät, jotka nähtiin kyselyssä sekä epävarmoina että vaikutuksiltaan suurina**. Näiden muutostekijöiden pohjalta muodostettiin **11 epävarmuustekijää**, jotka perustuvat yhdistelmiin eri teemojen muutostekijöistä temaattinen ja sisällöllinen kattavuus huomioiden.

Skenaariotyön valikoidut epävarmuustekijät:

- Arkiaktiivisuus
- Arvot ja asenteet
- Kansalaistoiminta, seura-aktiivisuus ja vapaaehtoistyö
- Kuntien liikuntapalvelut
- Liikuntaolosuhteet
- Kotitalouksien liikuntamahdollisuudet (sis. talous, yhdenvertaisuus, alueellinen eriarvoisuus)
- Liikunta-alan yritystoiminta
- Liikunta-alan osaamistarpeet ja työllistyminen
- Huippu-urheilun yhteiskunnallinen asema
- Liikunnan ja urheilun rahoitus
- Digitalisaation vaikutukset

Kullekin epävarmuustekijälle muodostettiin **3–4 erilaista kehityskulkua** tausta-aineiston, ensimmäisen kyselyn sekä projektitiimin työskentelyn pohjalta.

Toisessa kyselyssä vastaajat (n=52) kommentoivat epävarmuustekijöille muodostettuja kehityskulkuja. Vastaaja sai valita, minkä epävarmuustekijöiden kehityskulkuja kommentoi. Ohjaavina kysymyksinä toimivat: 1) Miten kehityskulkua tulisi täsmentää? 2) Mitä näkökulmia kehityskulusta puuttuu? Toinen kysely toteutettiin tammikuussa 2026. Kyselyn aineiston pohjalta täsmennettiin epävarmuustekijöiden kehityskulkuja.

Teematyöpajat

Työn seuraavassa vaiheessa järjestettiin seitsemän teematyöpajaa. Työpajat jakautuivat samoihin teemoihin, joiden alle muutostekijät muodostettiin työn ensimmäisessä vaiheessa. Työpajojen tarkoituksena oli syventää kyselyiden ja muun työstön pohjalta syntyneitä kehityskulkuja sekä pohtia, mitä vaikutuksia kehityskuluilla olisi oman organisaation tai roolin näkökulmasta tai millaisia muutoksia kehityskulku edellyttäisi kansallisesti.

Teema:	Käsitellyt epävarmuustekijät:
Väestön liikkuminen, liikunnan harrastaminen ja toimintakyky	arkiaktiivisuus sekä arvot ja asenteet
Liikunnan ja liikkumisen olosuhteet	liikuntaolosuhteet
Kuntien liikuntapalvelut	kuntien liikuntapalvelut
Liikunnan kansalaistoiminta ja vapaaehtoistyö	kansalaistoiminta, seura-aktiivisuus ja vapaaehtoistyö
Liikunnan yritystoiminta	liikunta-alan yritystoiminta
Liikunta-alan koulutus, työvoima, osaaminen ja tutkimus	liikunta-alan osaamistarpeet ja työllistyminen
Kilpa- ja huippu-urheilu sekä ammattiurheilu	huippu-urheilun yhteiskunnallinen asema

Työpajat toteutettiin etätilaisuuksina Teamsin välityksellä. Yksittäisen työpajan osallistujamäärä vaihteli noin 15–35 henkilön välillä. Työpajan tuotoksia hyödynnettiin kehityskulkujen tarkentamisessa sekä skenaarioiden laatimisen jälkeen tulkinnan tukena raportin ”mitä tämä tarkoittaa” -osiossa.

Konsistenssihaastattelut

Kehityskulut viimeisteltiin kyselyiden ja työpajojen havaintojen pohjalta. Työn seuraavassa vaiheessa muodostettiin konsistenssitaulukot, joiden avulla arvioitiin epävarmuustekijöiden kehityskulkujen yhtäaikaisen olemassaolon uskottavuutta. Taulukkoja muodostui yhteensä **55 kappaletta,** ja kussakin taulukossa oli eri teemapariyhdistelmä. Teemaparit muodostuivat yhdestätoista epävarmuustekijästä.

Konsistenssiarviot hankittiin asiantuntijahaastatteluin, jotka kestivät noin 0,5–1,5 h. Haastattelut toteutettiin helmi-huhtikuussa 2026. Yhteensä konsistenssiarvioihin osallistui 22 alan asiantuntijaa. Haastatteluissa asiantuntijan tuli arvioida kehityskulkujen yhdistelmiä asteikolla +3:sta -3:een, jossa +3 kuvastaa erittäin uskottavaa ja -3 erittäin epäuskottavaa tilannetta, jossa vertailtavat kehityskulut olisivat yhtä aikaa olemassa samassa tulevaisuudessa. Kullakin asiantuntijalla oli täytettävänään yhdestä neljään taulukkoa. Haastattelu menetelmänä auttoi varmistamaan taulukon ohjeiden mukaisen täytön sekä mahdollisti keskustelun ja tarkentavien kysymysten esittämisen.

Skenaariomallinnus

Skenaariomallinnuksen tavoitteena oli valita kaikista mahdollisista skenaarioista (eli kehityskulkujen yhdistelmistä) sellaiset neljä, jotka (i) olisivat mahdollisimman uskottavia ja (ii) yhdessä kattaisivat kaikki epävarmuustaulukon kehityskulut. Skenaarion uskottavuutta mitattiin kokonaiskonsistenssiarvolla, joka laskettiin keskiarvona niiden kehityskulkuparien konsistenssiarvioista, jotka sisältyivät kyseiseen skenaarioon. Tämän perusteella jatkotarkasteluihin valittiin 50,000 kokonaiskonsistenssiarvoltaan suurinta skenaariota. Nämä skenaariot on kuvassa 3 esitetty valkoisilla palloilla siten, että pallon koko kuvaa skenaarion kokonaiskonsistenssia ja pallojen välinen etäisyys skenaarioiden “erilaisuutta” (eli toisistaan poikkeavien kehityskulkujen lukumäärää).

Uskottavista skenaarioista valittiin lopulliset neljä skenaariota siten, että (i) valituista skenaarioista vähiten uskottava olisi mahdollisimman uskottava (eli sillä olisi mahdollisimman suuri kokonaiskonsistenssiarvo) ja (ii) valitut skenaariot kattaisivat yhdessä kaikki epävarmuustaulukossa tunnistetut kehityskulut. Nämä neljä skenaariota nähdään kuvassa 3 otsikoilla Scenario 1, Scenario 2, Scenario 3 ja Scenario 4. Näitä neljää skenaariota vastaavat kehityskulkuyhdistelmät nähdään taulukossa 1 vastaavin värikoodein.

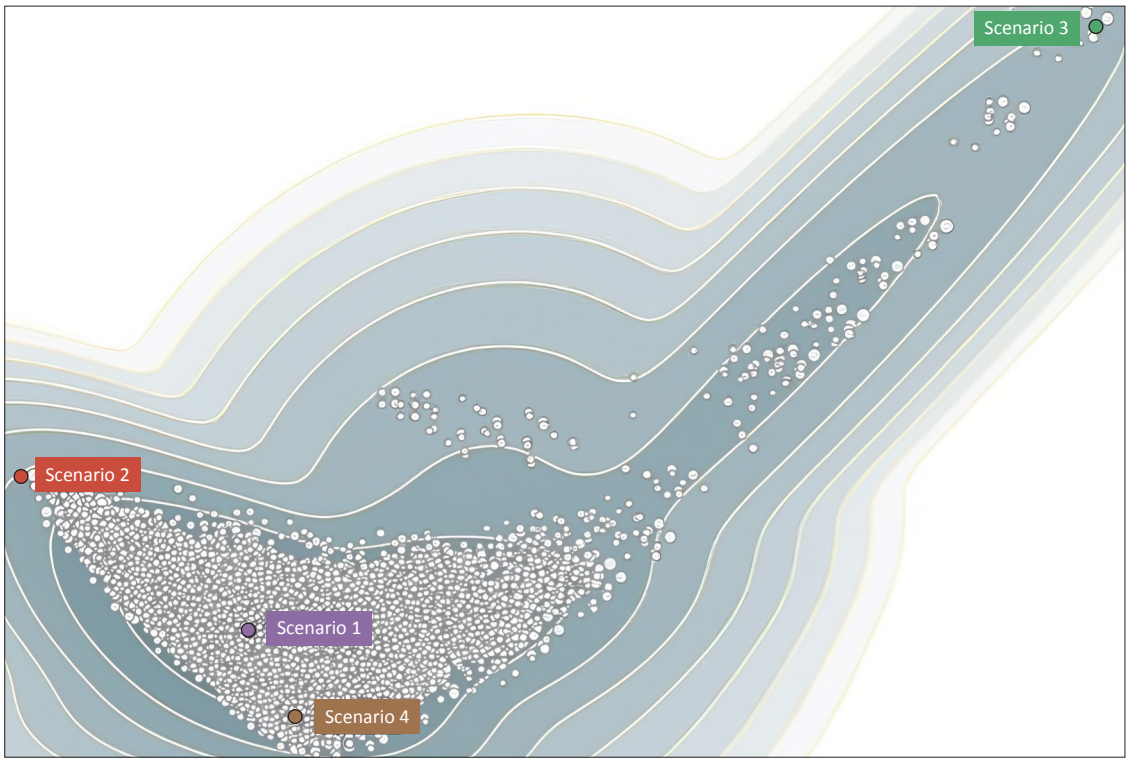

Kuva 3: *Skenaariopilvi.*

	1. Arkiaktiivisuus	2. Arvot ja asenteet	3. Kansalaistoiminta, seura-aktiivisuus ja vapaaehtoistyö	4. Kuntien liikuntapalvelut	5. Liikuntaolosuhteet	6. Kotitalouksien liikunta-mahdollisuudet (sis. talous, yhdenvertaisuus, alueellinen eriarvoisuus)
Skenaario 1	Ilmastonmuutoksen ääriolosuhteet vähentävät arkiaktiivisuutta ja siirtävät liikkumista ulkoa sisätiloihin. Samalla polarisaatio syvenee: osa liikkuu paljon, mutta monilla arkiaktiivisuus laskee selvästi.	Terveyttä ja hyvinvointia arvostetaan, mutta kuormittava ja digitalisoituva arki ohjaa passiivisuuteen. Liikkumista pidetään tärkeänä, mutta sitä tukevat rakenteet eivät riitä. Arvojen ja arjen välinen ristiriita kasvaa.	Kansalais- ja seuratoiminta polarisoituu: osa seuroista ammattimaistuu kohti asiakkuus- ja palvelumallia. Samaan aikaan rinnalle syntyy joustavia ja epämuodollisiin rakenteisiin nojaavia yhteisöjä.	Liikuntapalvelut eriytyvät kunnittain, jolloin saatavuus ja laatu riippuvat yhä enemmän asuinpaikasta. Toisaalta kunnat voivat profiloitua eri tavoin ja tehdä enemmän yhteistyötä keskenään.	Rakentamisen kustannusten nousu yhdistettynä heikkenevään kuntatalouteen ja valtion avustusten pienuuteen jarruttaa liikuntapaikkojen sekä uudis- että korjausrakentamista. Yksityistä rahoitusta on vaikea saada mukaan. Liikuntapaikkaverkosto supistuu ja eriytyy, jolloin alueelliset erot kasvavat.	Taloustilanteen pysyessä vaikeana liikuntamahdollisuudet eriytyvät vahvasti sekä sosioekonomisesti että alueellisesti: Omatoiminen liikkuminen yleistyy niillä, joilla ei ole pääsyä maksullisiin palveluihin, ja maksulliset palvelut keskittyvät varakkaammille.
Skenaario 2	Kaupunkien liikenne- ja ilmastoratkaisut ohjaavat arjen pakollisia matkoja kävelyyn ja pyöräilyyn, mutta samaan aikaan vapaaehtoinen liikunnan harrastaminen vähenee, kun arki kuormittaa ja harrastaminen kallistuu.	Liikkuminen ei ole kenelläkään keskeinen arvo arjen valinnoissa, vaan se jää hyvin harvojen aktiivisesti vaalimaksi. Liikkumista tukevat järjestelmät ovat hajanaisia eikä yhteistä arvopohjaa liikkumisen edistämiselle synny.	Kansalaistoiminnan, vapaaehtoistyön ja seuratoiminnan suosio vähenee ja seuratoiminnan laajuus näivettyy. Samanaikaisesti omaehtoinen liikkuminen, kaupalliset palvelut ja epämuodolliset yhteisöt yleistyvät, ja syntyy uudenlaisia hybridejä ilman perinteistä yhdistysrakennetta.	Julkisen talouden paineet supistavat kuntien liikuntapalveluja koko Suomessa, mikä heikentää palvelujen saavutettavuutta ja laatua sekä lisää riippuvuutta kolmannesta sektorista.	Rakentamisen kustannusten nousu yhdistettynä heikkenevään kuntatalouteen ja valtion avustusten pienuuteen jarruttaa liikuntapaikkojen sekä uudis- että korjausrakentamista. Yksityistä rahoitusta on vaikea saada mukaan. Liikuntapaikkaverkosto supistuu ja eriytyy, jolloin alueelliset erot kasvavat.	Talouden heikkeneminen ja kustannusten nousu nostavat liikuntapalvelujen hintoja, mikä supistaa kotitalouksien liikuntakulutusta kaikissa väestöryhmissä. Tämä tekee liikunnasta ja urheilusta vain erittäin harvojen hyväosaisten toimintaa.
Skenaario 3	Kestävyys- ja hyvinvointiarvojen vahvistuminen sekä tiivistyvä yhdyskuntarakenne lisäävät arkiliikkumista, kun kävely- ja pyöräilyolosuhteisiin panostetaan. Liikkumisesta tulee yhä luonnollisempi osa arkea.	Liikunta nähdään laajasti hyvän elämän, terveyden ja osallisuuden perustana. Luottamus tutkittuun tietoon on vahva ja yhteiskunnan eri toimijat ottaneet liikkumisen osaksi rakenteitaan ja toimintakulttuuria.	Yhteisöllisyys vahvistuu, mikä lisää kansalaisaktiivisuutta, vapaaehtoistyötä ja seuratoimintaan osallistumista liikkumisen, liikunnan ja urheilun saralla. Seurat uudistuvat ja tarjoavat monimuotoisempia tapoja osallistua ja harrastaa.	Liikunta ja arkiliikkuminen nähdään kuntien vetovoimatekijöinä, ja niiden edistäminen nousee strategiseksi kärjeksi. Hyvä resursointi mahdollistaa uusien palvelumuotojen kehittämisen ja liikuntapalvelujen roolin vahvistumisen hyvinvoinnin edistäjänä.	Valtion liikuntapaikkarakentamisen avustukset pystytään palauttamaan huipputasolle. Kuntien investoinnit vahvistuvat. EU- sekä yksityisrahoitus lisääntyy. Korjausvelkaa puretaan ja uusia hankkeita käynnistyy, samalla kun energiatehokkuus ja monikäyttöisyys paranevat ja käyttökustannukset laskevat.	Talouden vahvistuminen lisää kotitalouksien liikkumisen, liikunnan ja urheilun kulutusmahdollisuuksia. Hyvinvointitrendin jatkuessa vahvana, liikuntaan käytetty kulutus kasvaa.
Skenaario 4	Arjessa liikkumisen tarve kasvaa palvelujen sijoittuessa kauemmas, mutta liikkumista ei toteuteta aina aktiivisilla kulkumuodoilla (kävely/pyöräily). Etätyö ja palvelujen digitalisoituminen vähentävät osalla arjen matkoja, jolloin aktiivinen liikkuminen muuttuu yhä enemmän tietoiseksi valinnaksi.	Arvot ja asenteet polarisoituvat iän, sukupuolen, sosioekonomisen aseman ja kulttuuritaustan mukaan: osalla korostuu hyvinvointi ja itseensä panostaminen, toisilla arjesta selviytyminen.	Vapaaehtoistyön ja kansalaisaktiivisuuden suosio kasvaa yleisesti yhteiskunnassa, muttei kohdistu liikuntaan ja seuratoimintaan. Seuratoiminta koetaan raskaaksi verrattuna joustaviin vapaaehtoisuuden muotoihin.	Liikuntapalveluiden resursointi pysyy ennallaan ja painopiste on nykyisten palvelujen ylläpidossa, jolloin kehittäminen on rajattua, eikä kaikkiin uusiin tarpeisiin pystytä vastaamaan, mutta palvelut toimivat ja kuntalaisten tyytyväisyys säilyy.	Valtion avustukset pysyvät ennallaan ja kunnat investoivat edelleen, mutta priorisointi korostuu. Samalla uudet lajit sekä kasvavat energiatehokkuus- ja tekniset vaatimukset haastavat liikuntapaikkaverkoston ylläpitoa.	Taloustilanteen pysyessä vaikeana liikuntamahdollisuudet eriytyvät vahvasti sekä sosioekonomisesti että alueellisesti: Omatoiminen liikkuminen yleistyy niillä, joilla ei ole pääsyä maksullisiin palveluihin, ja maksulliset palvelut keskittyvät varakkaammille.

Kuva 4: *Skenaariotaulukko*

→

Skenaariotaulukko jatkuu

	7. Liikunta-alan yritys-toiminta	8. Liikunta-alan osaamis-tarpeet ja työllistyminen	9. Huippu-urheilun yhteis-kunnallinen asema	10. Liikkumisen, liikunnan ja urheilun rahoitus	11. Digitalisaation vaikutukset
Skenaario 1	Yksityisten liikuntapalvelujen kysyntä kasvaa, mutta markkina keskittyy suurketjuille ja kansain-välisille toimijoille. Pienten yri-tysten asema heikkenee.	Liikunta-alan koulutus painottuu yhä enemmän korkeakouluihin ja ammatillinen koulutus supistuu, samalla kun osaamisvaatimukset kasvavat ja koulutuksen kansain-välinen yhteistyö vahvistuu.	Huippu-urheilun asema säi-lyy nykyisen kaltaisena. Kiin-nostus jatkuu, vaikka menestys ei parane. Yksittäiset perinteis-set lajit menettävät edellytyksi-ään mm. eettisten ongelmien ja harjoitteluolosuhteiden heikke-nemisen takia, mutta tilalle nou-see uusia lajeja, joissa kansallista menestystä rakennetaan tavoit-teellisesti.	Kuntien taloudellisen tilanteen ja kansalaisten kulutusmahdol-lisuuksien eriytyminen johtavat liikunnan rahoituksen polarisoi-tumiseen. Urheilun rahoitus on polarisoitunut mm. rahapeliuu-distuksen myötä. Valtion rahoitus ei riitä tasaamaan talouden eriy-tymiskehitystä.	Ilmaiset ja laadukkaat digisisäl-löt yleistyvät, jota ihmiset hyö-dyntävät yhä enemmän. Ohjatun toiminnan ja maksullisten palve-luiden suosio hiipuu.
Skenaario 2	Hyvinvointitrendi hiipuu talou-dellisen epävarmuuden ja koti-talouksien heikentyneiden kulutusmahdollisuuksien seu-rauksena. Yhä useampi karsii lii-kuntaan liittyvistä menoistaan. Liikunta-alan yritystoiminta pie-nenee.	Hyvinvointitrendin hiipuessa alan vetovoima ja työllisyys heikkene-vät: osa-aikaisuus kasvaa, palk-kataso pysyy matalana ja osa valmistuneista vaihtaa alaa.	Huippu-urheilun yhteiskunnal-linen merkitys heikentyy, kun kansanterveydelliset ja yhteis-kunnalliset tavoitteet ohjaavat huomiota yhä enemmän väestön liikkumisen edistämiseen. Eetti-set ja ilmastokysymykset lisäävät huippu-urheilun kritiikkiä, mikä heikentää sen asemaa ja vaikeut-taa rahoitusta.	Julkisen talouden kriisi romah-duttaa liikkumisen, liikunnan ja urheilun rahoituksen, joka ei enää turvaa edes perustason toi-mintaa. Vastuu siirtyy kotitalouk-sille ja yksityiselle sektorille.	Digitalisoituvat palvelut, etätyö ja kasvava ruutuaika vähentävät arjen fyysistä aktiivisuutta, kun digisisällöt vievät aikaa ja kiin-nostusta liikunnalta.
Skenaario 3	Hyvinvointiin panostaminen kas-vattaa yksityisten liikuntapalve-lujen kysyntää ja koko toimialaa. Syntyy uusia yrityksiä, palvelu-malleja ja innovaatioita. Suo-malaiset yritysten vahvistuvat kansainvälisillä markkinoilla.	Hyvinvointitrendi jatkaa kas-vamistaan. Liikunta-alan osaamistarpeet kasvavat ja moni-puolistuvat. Alalle syntyy uusia, erikoistuneita työnkuvia. Työl-listyminen säilyy hyvänä ja ala vetää motivoitunutta työvoimaa.	Kansallismielisyys, Suomen maa-kuvan rakentaminen, taloudel-linen merkitys ja parantunut menestys nostavat huippu-urhei-lun yhteiskunnallista asemaa, jota vahvistaa myös eettisten haasteiden parempi hallinta. Samalla huippu-urheilun yhtei-söllinen rooli vahvistuu.	Julkinen rahoitus vahvistuu ja kohdentuu pitkäjänteisesti liikku-miseen, liikuntaan ja urheiluun, joita pidetään investointeina hyvinvointiin ja toimintakykyyn. Yksityinen rahoitus täydentää kokonaisuutta.	Liikkumisen ja liikunnan digitaa-liset palvelut lisäävät fyysistä aktiivisuutta, madaltavat osallis-tumiskynnystä ja lisäävät paik-kariippumatonta harrastamista. Ruutuaika kääntyy laskuun.
Skenaario 4	Julkisten liikuntapalveluiden tuottaminen siirtyy entistä enemmän kumppanuuksiin jul-kisen, yksityisen ja kolmannen sektorin välille. Erilaiset moni-tuottajamallit yleistyvät.	Työelämän osaamistarpeet kas-vavat ja muuttuvat nopeammin kuin koulutustarjonta ehtii vas-tata kysyntään, mikä johtaa osaa-japulaan.	Huippu-urheilu viihteellistyy ja kaupallistuu, jolloin kansallinen merkitys heikkenee ja huomio keskittyy yksilöihin sekä kansain-välisesti kiinnostaviin lajeihin. Valtioiden kiinnostus ja inves-toinnit kasvavat, minkä myötä kansainvälinen kilpailu kiristyy entisestään. Suomessa ei pysytä vastaamaan koventuvaan kilpai-luun ja Suomen huippu-urheilu-menestys heikkenee entisestään.	Julkinen rahoitus vähenee mal-tillisesti, jolloin painopiste siirtyy perustoimintojen turvaamiseen ja kustannustehokkuuteen. Yksi-tyisen, kotitalouksien ja kolman-nen sektorin merkitys korostuu.	Laadukkaat digipalvelut hyödyt-tävät maksukykyisiä ja jo aktiivi-sia, samalla kun digitaalinen kuilu kasvaa ja erot liikkujien välillä syvenevät.

Skenaariotarinat

Näiden työvaiheiden pohjalta kirjoitettiin neljä skenaariotarinaa. Skenaariotarinat laadittiin mallinnuksessa valittujen neljän skenaarion pohjalta siten, että kukin tarina kuvaa yhden mahdollisen tulevaisuuden, jossa eri epävarmuustekijöiden kehityskulut toteutuvat yhtäaikaisesti. Tarinat eivät ole ennusteita eivätkä toivottavien tulevaisuuksien kuvauksia, vaan perusteltuja ja sisäisesti johdonmukaisia kuvauksia siitä, millainen liikkumisen, liikunnan ja urheilun toimintaympäristö voisi olla tulevaisuudessa. Tarinoiden tarkoituksena on tehdä skenaariot konkreettisiksi ja helposti lähestyttäviksi, jotta niitä voidaan hyödyntää keskustelun herättäjinä ja päätöksenteon tukena.

Teemalukujen *Mitä tämä tarkoittaa?* -osioiden syntyminen

Kunkin teemaluvun ”Mitä tämä tarkoittaa?” -osiot ovat syntyneet skenaarioprosessin aikana yhdistämällä dokumenttiaineistoa ja eri vaiheissa esiin nousseita asiantuntijanäkemyksiä. Työpajoissa osallistujat pohtivat, mitä vaikutuksia eri kehityskuluilla olisi eri toimijoiden ja organisaatioiden kannalta sekä millaisia muutoksia ne edellyttäisivät kansallisesti. Konsistenssihaastatteluihin osallistuneet asiantuntijat toivat puolestaan näkemyksiään siitä, mitä eri kehityskulut voisivat käytännössä tarkoittaa. Näiden tuotosten sekä työn laatineen asiantuntijatiimin näkemysten pohjalta muotoutuivat osiot, jotka tiivistävät kehityskulkujen merkityksen liikkumisen, liikunnan ja urheilun näkökulmista ja nostavat esiin keskeisiä kysymyksiä tulevaisuuden pohdinnan tueksi.

Lähteet

Dufva, M., Kiiski-Kataja, E. & Lähdemäki-Pekkinen, J. 2026. Megatrendit 2026: Kohti uutta yhteiskuntasopimusta. Sitra, Helsinki. https://www.sitra.fi/julkaisut/megatrendit-2026

Liikuntalaki 390/2015. https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2021. Liikkumissuositus 7–17-vuotiaille lapsille ja nuorille. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:19. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/162984

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2025. Selvitys huippu-urheilujärjestelmän kehittämiseksi. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Helsinki.

Seeve, T. & Vilkkumaa, E. 2022. Identifying and visualizing a diverse set of plausible scenarios for strategic planning. European Journal of Operational Research, 298(2), 596–610.

Suomalainen Lääkäriseura Duodecim. 2016. Liikunta. Käypä hoito -suositus. Helsinki: Suomalainen Lääkäriseura Duodecim.

Valtion liikuntaneuvosto. 2025. Tilasto- ja ennustekatsaus. Valtion liikuntaneuvosto, Helsinki. https://www.liikuntaneuvosto.fi/tilasto-ja-ennustekatsaus/

VALTION LIIKUNTANEUVOSTO

Statens idrottsråd

LINJOJA LIIKUNTAAN VUODESTA 1920